

POVEȘTI DE CRĂCIUN

859.0-32

498356Z

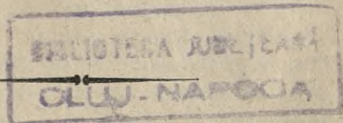
BIBLIOTECA „MINERVEI“

No. 148

I. DRAGOSLAV

57.532 ©

POVEȘTI DE
CRĂCIUN

P 1657/I.

h 98.356

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de Arte
Grafice și Editură, B-dul Aca-
demiei 3, — Str. Edgar Quinet 4.

1914

EDITURA INSTITUTULUI DE
ARTE GRAFICE «MINERVA»

REPRODUCEREA OPRITĂ

POVESTEA SĂRBĂTORILOR

I.

Dragi mi-s toate sărbătorile de peste an, dar ca acelea ale Crăciunului și a Paștelor nici una nu mă farmecă și nu-mi umple sufletul de atâta tăinicie și tot gândul meu mereu fuge înapoi, spre trecut, și-mi perindă prin minte o mulțime de bucurii ce le-am avut. Că eu, cât am fost copil, nu am avut jucării, daruri de Crăciun; doream să le am, dar părinții mei nu mi-au cumpărat și nici eu nu le ceream, dar aveam în schimb: Colindele, Steaua, Irozii, Sf. Vasile, Boboteaza, când eu îmi câștigam singur gologanii de-mi cumpăram și eu câte o jucărie, cărți frumoase de povești și de haiduci, fără să mă gândesc că oi fi vreodată scriitor, ci mai mult din dragostea de a citi și a-mi face mendrele mele de copil.

Cât de părinții mei, ei aveau ale lor: grijile pe care le au gospodarii care au câte o casă de copii și cărora le trebuiesc atâtea, și

care nu le dă timp să se gândească la păpuși și jucării, căci chiar de cu toamna, casa era prefăcută într'un atelier: tata croia sumane și le da la doi frați mai mari să le coase, sora mea și mama torceau lână. Iar așa, a doua zi de lăsatul secului de postul Crăciunului, numai ce auzeam la poartă:

— «Acasă-s gospodari?

Mama, ori cineva răspundea din casă ori ieșea afară:

«Acas'! Acas'!»

Și numai ce vedeai intrând pe ușă ori un tânăr cu nevasta din Rădășeni, ori un băețan ori o fată; ori unu mai bătrân cu o biciușcă în mână, din unu din satele mai apropiate. Mai cu seamă Rădășenii nu știau care de care să-l ia cu vorbă bună:

— Ce faci domnu Vasile?

— Ia și eu cu lucrul.

— Nu mi-i găti un suman de sărbători?

— Ba găti, cum nu.

— Și mie, domnu Vasile glăsuia altul, nu mi-i face unu.

— Cum nu, pot să-l iau și pe al dumitale.

— Moș Vasile, sărea altul, am și eu unu; e al unui *băiet* al meu — ori al unei fete — și mă scoate din casă.

— De, dar mă prea grămădiți, le răspundea tata dela o vreme.

— Ei, moș Vasile, unde a mers mia mergă

și suta. Sau cine știe ce spunea omul, ca tata îl primea și pe al lui.

Și deacolo în toate zilele până în ziua de ajun, el, cu frate-meu Iecobuț și cu sorâ-mea și cu frate-meu Gheorghe cât a fost pe acasă, zoreau cu lucrul sumanelor.

Mama, Dumnezeu s'o ierte, și băga stativetele în casă, chiar dela lăsatul secului, și nu le scotea decât cu o săptămână înainte de Crăciun, când mântuia lăicerele și minunatele scoarțe cu flori, din bătătura roșie, albastră și galbenă pentru întins pe rudă și pereți, de sărbători; iar fratele meu unul din cei mari, bădița Tănase, nici nu venea Sf. Dumitru și el se și pregătea să umble cu Irozii și să zugrăvească stele și luceferi de rămâneai cu gura căscată de unde le învățase;

Și toată noaptea mocoșea la ele. Și ce stele mândre! Nici nu se pomenea prin târg al doilea făuritor; poate zugravul Iosif dela Neamț să-i fi stat împotrivă. Din care pricină i se dusesse vestea ca de proroc, așa că zi, noapte, se duceau și veneau băeții doritori dea umbla cu steaua. Și așa tata cu sumanele, el cu stelele, mama cu stativetele, lumea cu neastâmpărul, de cu seară până în zori era vecinic lumină în casă. Pe pat lucra tata cu Iecobuț; iar sorâ-mea, care de nu cosea, torcea lână pentru ață și sărad de sărăduit sumanele; iar la o masă lucra stele bădița Tănase; încolo, pe

lăiți, pe jos, în vatra focului, oameni culcați; cunoscuți și stelari, unii veniți cu sumane, cine știe de unde, hodinindu-se și așteptând să fie treziți, să li se deie sumanele gata, celor din urmă, stelele și să plece pe unde au venit; pe când într'un colț al patului de cum să însăra, se aciua pomenitul bădița Ilie, și spunea la povești. Când sfârșea el începea tata, iar când nu aveau ce să spue, începeau poveștile dela început. Tata îi da cu cazaniile tuturor sfinților și o sfârșea cu moartea Domnului Hristos; iar bădița Ilie, nu țin minte câte povești ne înșira și o începea iar cu Torozan Ciobanul și Strigoaica și o sfârșea cu năzbâtiile din viața lui.

Apoi, bădița Tănase mai avea și școală de cântăreți de stea. El în fiecare an umblă cu steaua și cine îl auzea cântând îl ruga să-l învețe și pe el, și numai se trezea al doilea an cu unii din cei ce-l auziseră prin casă pe la dâșii. Cu unul necăjea mai mult, cu altul mai puțin, după cum era și cela tare de vârtute și de priceput; dar tot învățau ceva. Odată însă a avut necaz mult cu vre-o doi.

Niște munteni dela Găinești, pe unde fusese frate-meu cu steaua la Crăciunul într'un an, voiau să le facă și lor o stea și să-i învețe a cânta.

Și s'o necăjit bietul frate-meu vre-o trei zile cu dâșii: «Măi ziceți așa». Și mai ba, să le între

ceva în cap ; cuvintele le-au învățat, ei, mare, câine câinește, da glasul lor tot ca tras prin horn le-a rămas.

La urmă, s'a lehemetuit și el de dânșii, și le-a dat steaua și le-a spus că de cântat o întorc cât se poate de frumos. Și, pe când în casă era atâta zor, trudă și toți munceau de se svântau, numai doi stăteau și așteptau mură în gură : eu și cu Mihăluț, «mezinu», frățiorul cel mai mic, ridicam casa în slăvă.

«Taceți, mamă», răcnia mama la noi din când în când. Eu ziceam că Mihăluț e vinovatul, el zicea că eu nu-i dau pace.

Și tocmai când erau oameni streini în casă ne făceam de urît, că așa e copilul ; tocmai când is oamenii, atunci se îngâmfă mai mult, și cred că e momentul să se arate că-s și ei grozavi. Și apoi, mai era ceva : când nu era nimeni în casă mai stă mama cu gura pe noi ; da când mai erau și alții, și aveau de vorbit ceva, noi tocmai atunci : ori făceam nuntă pe cuptor ori îmbrobodeam mâța și-i dam drumul prin ocniță, și ea da busna între oameni speriată, lovindu-se cu capul de toate cele, iar la mătucii cei mici le legam câte o cotreanță de coadă, iar ei se învârteau până ameteau, în vreme ce noi plesneam de râs. de nu mai auzeam pe mama : «Măi tăceți din gură ! :» Ori pe tata : «Holgoș, odată !» Ori pe soră-mea : «Ardă-vă focu să vă ardă

Lasă că vă dă ea mama!» Și într'adevăr, că după ce plecau oamenii, apoi nu scăpam nemelestuiți.

Intr'un an neavând altceva de muncă mă apucau de făcut păpuși de petici: le coseam pantaloni, jiletcă, surtuc, acolo, în legea mea, și odată gata mai multe mămuțe, șterpelii taflicii mamei. Și era un ger și un omăt până la genuchi, iar eu o luai dela casă la casă, vestind copiii vecinilor că am nuntă cu cume-trie și să nu greșească să nu vie.

Și într'o clipă o umplui casa de mosafiri: Profira Tiței, Poaca lui Petrea Prună, și Dumitru lui Grigore Lămașanu, cel veșnic cu lumânările la nas și cu nasu vânăt de credeai că-i putred. Și, hai, pe cuptor pe cântec și pe jucate de duduea cuptorul. Umplusem casa de colb. Aice nu mai era de șagă. Și numai ce văzurăm pe tata cu o mânecă de suman la noi:

«Da îți tăcea odată?» Și, jart! jart! în mine, că zicea că eu îs căpitanu.

Iar către copile:

— Hai, mergeți și voi acasă! Iar ele făcură ochii sperioși la dânsul; pe urmă bi-nișor și cu frică se dădură jos și când ajunseră la ușă prinseră a buhăi de rușine că au fost alungate.

În casă era un colb par'că ar fi vânturat cenușă. Și așa în bătai în joc ajungeam și

ziua de ajun. În ziua asta se lasă tot de lucru la noi. Stativetele, barim, cum am mai spus, nu mai erau de o săptămână în casă ; lăice-rele și prostirele și scoarțele așternute pe pat și lăiți, și casa văruiată și albă ca marmora ; pe jos lipită cu lutișor galben și pe lângă pereți și vatră trase brăuri albastre, ceeace îți umplea sufletul de o viață nouă.

O masă mare, cu fața albă ca laptele, era întinsă în odaia mare, pe care mama și sora mea așezau vărzari, bocănețe, colindețe, poame fierte și turte din aluat cu jufă, un fel de brânză de lapte de cânepă, ori cu miere și nuci, cărora le zice și «Pelincile lui Hristos», și o sticlă cu rachiu și una cu vin, și doar așteptau preoții cu icoana nașterii Domnului, după obiceiul dela noi. Iar eu cu Mihăluț stam ascunși după cuuptor și aveam poruncă dela mama cu pecetea câtorva culișere, să nu ne urnim de-acolo, că al nostru e Antihârțul.

Deocamdată, după ce încetam din buhăit, stam ce stam mocniți, dar pe urmă, te miri ce ni se năzărea și iar o pufniam în răs și ne apucam iar de ghidușii.

Dela o vreme râdea și mama, așa cătră-nită, cum era, că n'avea ce ne face.

Când e omățul mare, preoții vin mai pe înserate și mai degrabă încep să-ți vie colindătorii pe la ferestre. Frate-miu Iecobuț,

încalteca era dus de dimineată cu băeții și numai auzeam :

«Sculăți, sculați, boeri mari,
Florile d'albe.
Sculăți voi, români plugari,
Florile dalbe.

Când auziam așa, când mă gândiam că între cei cari colindă e și frate-meu Iecobuț, și eu nu sunt, îmi crăpă inima de nerăbdare și îmi ziceam : «Doamnă, când oiu putea să colind și eu și să cânt !» Că trebuie să vă spun, că eram mic, nu știam multe, dar imi era rușine amarnic să cânt, să mă audă cineva, și îmi înăbușiam dorința, așteptând să cresc mare dar mai vârtos așteptam pe Iecobuț cu traista plină de covrigi, mere, nuci, vârzari și colindețe, sau bolindețe, cri bocănețe.

Mai cu seamă după vârzările altora mă îmbolnăveam și doar — slavă Domnului — mama era vestită în chitul lor, dar vezi nu știu cum era că mie nu-mi prea plăceau ale noastre.

Așa-i omul : tot mai mult să-i placă lucrul altuia.

Dar așa spre seară numai auziam : «Mi-ho-ho!» strigăt de copii ce însoțiau preoții, și care răsună până în Munții Neamțului și se întorcea cu acelaș răspuns înapoi.

— «Vin, vin» ! se auzeau glasuri prin casă, iar mama la noi :

— Să tăceți, împelițaților, că ori vă omor, ori vă dau popei să vă ieie în traistă.

Că ne ar fi omorât nu credeam, căci câte nu făcusem până atunci, și atât doar ne-a bătut, dar de traista popei, de sârmari, și de jidovi să nu fi auzit, că ne pitiam sub pat de frică. Mai cu seamă de sârmari, încremeneam, că mi se părea că strigă: «Legăți băeți, cu sârma» în loc de «Legăți oale cu sârma» și tocmai în fundul cuptorului ne ghemuiam.

Da nu mult, iată și cănele prindea să latre și un strigăt de «*Mihoho!*» ne încremenia inima în noi și tăceam de par'că eram duși din casă.

Indată ușile se deschideau, și părintele Dumitrache delaspital, — Dumnezeu să-l ierte! — că intră cu un «nașterea ta Hristoase, Dumnezeul nostru» urmat de un alt preot, de cântăreți și de un cârd de băeți cari le țineau isonul, toți cu nasurile roșii de ger, cu ciubotele toacă și cu traistele doldora de vărzari și bocănețe de prin sat.

Da noi eram morți, ni se părea că în fiecare traistă au câte un băiat sprețalnic și numai mă rugam: «Doamne, ajută-mi să nu mă ia Popa Dumitrache în traistă că deacu am să fiu cel mai cu minte băiat din lume!» Nu mă uitam decât printre sobă la cele ce se petreceau în casă și vedeam tot, că preoții după ce găteau de cântat și toți din casă săruteau icoana, mai cu seamă Părintele, cum

era gras și în vrâstă, se mai hodinea pe laiță și mai vorbeau cu părinții noștri, în vreme ce împielitații de băeți înfulcau la vărzări depe masă și la poame fierte, de credeai că se bat calicii la gura lor iar eu, de și nu-mi prea plăceau vărzarile, noastre, totuși crăpam de ciudă, și aș fi țipat la dâșii, dar mă temeam să nu mă bage în traistă.

Dar într'un an, tot pe când eram cenușar, ce am făcut nu știu, că așa am cătrănit pe biata mama, că abia a așteptat să vie părintele Dumitrache și tot așa pe când el se hodihnea pe laiță și împielitații de băeți mă lăsau fără «Pelincile lui Hristos», din una în alta se mai dădu în vorbă cu tata, că unde-i băiatul cel mare, că celălalt stelaru unde-i? și mama îi spuse că cel mare e la Botoșani, la *Verștat* la gară, și învață a duce mașinele de *trin* și stelarul, bădița Tănasă e cu băeții și se pregătește și el de-ale stelei.

— Dar cei doi bălănuți? întrebă el după asta.

— Ira, că bine zici Sfințita, răspunse mama; îi am și *amu*; și bine că mi-ai adus aminte, să mii iei în traistă, că de azi de dimineată mi-a făcut capul calendar.

Dar eu eram ghiață: «Na, că de-*amu* mama ne și dă. Mama ceea, care credeam că ține atâta la noi»...

Însă îndată mă liniştii, că părintele răspunse :

— Aşa ! Cum se poate ? bine că ştiu ; da acum te-aş ruga să-i ierţi, că una, n'am traista la mine şi al doilea să-i ierţi, că lasă că mai venim noi, dacă n'or fi cuminţi. Da ia să-i văd şi eu.

— Hâm ! grăi mama, ascunzându-şi zâmbetul, îs pe cuptor ; lasă-i că sunt zoioşi şi plini de cenuşă. Dimineăta cel dintâiu de dânşii am cătat : iam spălat, îmbrăcat cu cămăşuici curate, şi acuma să le vezi, îs ca sacul.

Şi în adevăr aşa era, dimineăta ne-a schimbat rufele şi până la amiază atâta ne-am sbântuit pe cuptor că am făcut rufele ca obiala.

— Ei, lasă-i să vie, să sărute şi ei icoana şi să-şi ceară iertare, că n'or mai greşi, a zis popa.

— Hai, ieşiţi tâlharilor de-acolo. Ia auziţi cum tac ! Ce n'auziţi ?... făcu mama.

— Hai, Mihăluţ, jos, îi dădui eu plin de suflet, că pe urmă se supără părintele.

— Hai, nu vă daţi jos ? întrebă mama abia ţinându-şi râsul.

Iar noi, uşor ne scoborârăm. Întâi mă dădui eu jos ; apoi îl luai pe Mihăluţ în braţe şi stăturăm lângă vatră şi ghemuiţi unul în altul, privind pe sub gene cu frică şi ruşine ; şi Doamne ! cum îmi bătea inima de credeai că vrea să fugă din mine.

— Tii, ce băieți aveți, domnule Vasile și fiică Domnică, îi dădu preotul. Ia veniți la moșu. Și zise către dascăl : «Dă-le și aistor, icoana. — Hai de-o sărutați și vă cereți iertare de supărările ce ați făcut».

— Hai, ce stați ? ne zise mama, și sărutați și icoana și mâna Prea-sfințiilor. Ștergeți-vă la nas. Și lasă că de data asta ați scăpat cu ieftinu, dar altă dată...

Și încet, după ce mă ștersei cu poala cămășutei, cu capetele plecate ca niște mielusei și plini de îndoeală înaintarăm spre omul bisericii. Eu făcui cum făcui crucea, dar Mihăluț când a fost s'o facă «In numele tatălui» a fost în vârful capului «și al fiului» la ureche «și al sfântului Duh» la obrazul drept și «amin» la umărul stâng și sărutarăm icoana și mâinele preoților.

Preotul Dumitrache ne netezî pletele albe și ne întreabă de câți ani suntem.

Mihăluț răspunse că e de două zile, iar eu am spus că's de șase ani. Și ne mai întreabă cum ne chiamă. Apoi, ne zise : «Așa!» și băgândmâna în buzunar ne scoase câte cinci parale și ne dădu : » Na și să fiți cuminți să nu supărați părinții, că ei sunt al doilea după Dumnezeu și e păcat».

Iar noi dădurăm din cap, că așa avem să facem.

Dar abia ieși din casă, și când socotirăm

că a ieșit pe poartă, răs ce am tras, și am răs și am răs. Dece ? Pe semne, unde poate mai strânserăm alte drăcii în noi. Si ce ne-am jucat și nu ne-am astâmpărat decât seara, când veni bădița Tănasa cu alt prieten Ghiță a Scarlătoaei cu steaua și Iecobuț dela colindă. Seara masă întinsă ; iar bădița Tănasă, ca totdeauna nu l-a ținut pe loc seara de ajun. A cântat cu steaua ce a cântat la noi, de acolo a pornit-o prin târg pe la boieri, pe când noi toți ne așezarăm roată împrejurul bucatelor de post.

Din aicasei lipsea întotdeauna, cum am spus, bădița Tănasa, cât de fratele nostru mai mare Gheorghe, asta lipsise mai mulți ani și la Paști și la Crăciun. Om de o fire ciudată de a ști și vedea multe, pribegi prin streini de nu se știu de capul lui nimic cea ce a făcut multă supărare părinților. Și numai vedeam și alți stelari. Si nu un rând primeau ai noștri, ci două, trei, patru, că erau vremurile bune și toți în putere și aveau cu ce plăti.

Și ce dragi îmi erau stelele : din pricina asta când am fost mai mare, nu m'am putut opri de a nu umbla și eu cu steaua.

Mă uitam lung la cei trei crai păgâni, cari aduceau daruri Dumnezeuului om ; plângeam de dragul copilului din iesle ; vedeam oile și ciobanul îngenunchiați înaintea celor trei fețe dumnezești ; deoparte boul care acoperea cu

fân pe Dumnezeu, să nu-l afle Irod, și de alta calul care mânca tot ce acoperia cel dintâiu. Apoi, după toate astea, îmi spunea și tata povestea lui Moș Crăciun, dar pe care n'am prins'o bine de cât în anul când am prins a umbla întâi și întâi cu steaua.

1934. III. 21 II

Povestea lui Moș-Crăciun

În seara de ajunul Crăciunului, mă întorsei de la stelărit și după ce împărții câștigul cu tovarășul meu, dânsul se duse acasă; iar eu cu ai mei ne așezarăm ca de obicei la strămoșeasca masă și între altele tata mă întrebă la cine am fost și după ce îi spusei, îmi grăi:

«Îmi pare bine, că te duci cu steaua. Nu că mi-aduci cine știe ce folos, da să nu se piardă datina, că au fost vremi, măi băeți, când umblau cu steaua și cu Irozii chiar feciori de boeri și oameni ca mine. Unii gospodari luau obiceiul ista ca o dragoste pentru Domnu Hristos și umblau din sat în sat și din târg în târg cu steaua, alții să le ierte Dumnezeu păcatele și să le facă parte de împărăția cerurilor; iar cine primea cu steaua, era socotit că a primit pe Domnu Hristos. Și să umbli măi băete, amu, când

«E vremea, că n'ai să ai mai frumoasă aducere aminte, ca asta». Și când zise vorbele astea, ochii lui se umeziră și lacrimile ce trebuiau să se scurgă pe obraz, par'că picurau pe glas.

«Da tătucă — îi zic eu, — da mai spune-mi-o, pe aceea ; cum a fost cu moș Crăciun, când i-a tăiat mâinile Crăciunoei, că a primit pe Maica Domnului în grajd ?

— Hâm — făcu el, turnându-și un pahar de vin, după care cu el în mână își ridicându-și ochii, ca două mărgele de sticlă albastră, în sus, zise : — Să vă spun, da să trăiți, și să vă fie de ziua sfântului ajun de azi și de numele Maicei Domnului», și făcându-și cruce bău din pahar, se șterse pe mustăți și grăi :

«Zice că sfinții Ioachim și Ana ereu oameni bătrâni și nu aveau băeți, și erau tare scârbiți de asta și sf. Ana, cine a învățat-o, că s'a dus într'o zi la *Rusalim* la sf. biserică și s'o rugat, să-i dea Dumnezeu sfântu o odraslă : băet ori fată, că ea are, să o deie, să slujească sf. biserici.

— Vezi, — vorbi aice mama, — Dumnezeu sfântul nu le-a dat băeți până atunci, unde aștepta făgăduiala asta.

— Se înțelege — zise tata, — ca să se împlinească Scriptura, că chiar în noaptea zilei, când s'a dus la *Rusalim*, i s'a arătat sf. Anei un înger prin somn și i-a grăit :

«Ano, Dumnezeu a auzit ruga ta, și află că nu te-a uitat, dar a vrut să audă cuvântul tău, că scris este în sfânta Scriptură, să ai la bătrânețe o fată, cu numele Maria, ca să slujească Domnului, și aleasă între alese, ca una ce are a purta în sinu-i pe răscumpărătorul neamului omenesc». Și într'adevăr la nouă luni sf. Ana avu o fată frumoasă, cum nu era *copchil* pe lume, și i-o pus numele Maria.

«A trecut un an, doi, zece și când a fost așa de *paisprece-cincisprece ai*, poate o fi avut și mai mult, într'o noapte, sf. Arhanghel Gavril i s'a arătat în vis sf. Anei și i-o spus, să ducă fata la sf. biserică, după cum o făgăduise. Și o dus-o și o dat-o în paza sf. Zaharia, tatăl lui sf. Ion Botezătorul, că el era popă acolo. A trecut, ce a trecut și într'o zi, când Maica Domnului era singură și se închina în sf. biserică, numai ce aude un vânt în biserică, se face o păclă albă și un înger se arată și îi grăi :

«Bucură-te Marie, Domnul este cu tine, vei naște fiu care se va numi Emanoil și va fi mai mare peste toate noroadele».

Iar noaptea sf. Arhanghel Gavril s'a arătat lui Ioachim și Anei și i-o spus :

«Ano, și să nu crezi că vre-un nelegiuit s'a apropiat de fiica ta, ci însuși Duhul Domnului D-zeu, și peste câteva luni va naște, da voi dați-o celui pe care îl voiu trimite

la voi s'o ceară de nevestă, că scris este, că multe ponoase au să cadă peste dânsa și surghiuniri, și îi trebuie un ocrotitor. Că așa era pe atunci măi băeți : o fată, care era greșită era scoasă în drum, bătută la stâlp, *bagiucurită* și hulită de toată lumea ; iar acelea care slujeau la sf. biserică, omorâte ; și Maica Domnului, auzind și simțind ce e cu dânsa, de frică a fugit într'o pădure, bunăoară cum ar fi aici, pe deal, la «Beleciug», — și tata arată cu mâna spre răsărit, încotro era și pădurea asta. — «Și, urmă el, sfânta stătu aproape o zi ascunsă sub buruene și tufării. Când spre sară i se arată sf. Arhanghel Gavril și i-a spus : «Nu te teme Mario, și du-te acasă, că Dumnezeu sfântul a trimes pe *Iozif* dulgherul, să te ceară de femeie și să te ocrotească». Și Maica Domnului s'a dus și într'adevăr, pe prispa casei stă un om de vorbă cu sf. Ioachim și Ana și tocmai vorbeau de dânsa. Sf. Iozif, era bătrân și slab și văduvoi, și trăia, ca un călugăr. Nici prin gând nu-i era, să se însoare, da spre ziua când era, să fugă sfânta, a visat, că a venit la el sf. Arhanghel Gavril și i-a zis :

«Iozife, du-te în ținutul *Nazaritului* și întreabă de Ioachim și Ana, și le cere de nevestă pe fata lor Maria, aleasa Domnului, că poartă în ea pe răscumpărătorul neamului omenesc, Mesia, cel vorbit de sf. Scriptură și o ia sub paza

ta, că scris este, să fii între sfinți și pomenit de toate națiile pământului». Și sf. Iozif a și pornit și abia a întrebat pe sf. Ioachim și Ana, unde e fata, și Maica Domnului a și intrat pe poartă, și a și luat-o, și sf. Iozif a scris-o pe numele lui cu băet cu tot.

«Da Jidovii nu credeau, că pruncul era Domnu Hristos, toată lumea îl râdea pe sf. Iozif și hulea pe Maica Domnului. Și au trecut luni, nici sf. Maria nici sf. Iozif nu știau sorocul nașterii lui Domnu Hristos, când, numai iată că, împăratul dela *Râm*, care era mai mare peste toți craii lumii și peste Irod împărat, craiul jidovilor, — bunăoară cum a fost odată stăpân Turcu, cică, peste craii țării Ungurești și domnitorii de aice, — că trimete stafetă, să se facă o catagrafie de toți supușii împărățiilor, și i-o venit și lui Irod împărat, să facă asemenea slujbă și a dat veste, să vie toată lumea la Rusalim, s'o vadă și el, și s'a dus și sf. Iozif cu Maica Domnului, să se înscrie. Și era lumea de pe lume strânsă, că n'aveai cap, să pui un ac, dormeau oamenii și pe uliți. Da, Maica Domnului, abia a ajuns și i-o și venit vremea de cumpănă. Unde să se ducă, că nimeni n-o primea, că toți o arătau cu degetul și vorbeau pe socoteala ei. S'a dus afară din târg la un sat, la *Vicleim*, da acolo cum au auzit, cine-s, n'a mai vrut nimeni, să-i primească,

și amu se însăra, ce să facă, sf. Iozif luă pe Maica Domnului, să meargă spre alt sat; da la poarta țarinei dădu de o casă, casa lui Crăciun. Crăciun tocmai a doua zi avea patron și nu era acasă, era la crăsmă, să-și tocmească niște lăutari și mai rămăsese cu oamenii de vorbă. Crăciunoaia nu știu ce robotea prin ogradă. Numai la casa asta nu se rugase dâșii, și sf. Iozif dădu «bună sara» și îi făcu semn femeii, să vie până la el. Da și ea cum aude cine-s, nici nu a vrut să audă, spuind, că i-e teamă de bărbat. Maica Domnului se rugă, să-i primească măcar în grajd, că nu mai poate merge. *Aghia* i-a primit, da cu rugămintă, că până în ziuă sf. Iozif, că caute o căruță, ce a ști, și să, se ducă de acolo».

La vorba asta tatei iar i se umeziră ochii și i se amestecă glasul cu plâns și, urmă:

«Când au intrat în grajd, îngerii în cer au făcut podea din nouri și au jucat de bucurie de a dudăit lumea, și au căzut flori albe de sus — a prins să ningă, — de atunci e omătul iarna; iar boii au luat paie din iesle cu gura și au așternut Maicei Domnului jos și au făcut loc în iesle, unde să-și culce băietul. Într'un târziu iată și Crăciun dela crăsmă beat.

«Hă, hə, măi *fumeie...*» îi dă el dela poartă. Da Crăciunoaia s'a făcut mică, mică de grijă,

să nu prepue ceva Crăciun, și nu știa cum să se poarte cu el, doar s'o culca și o adormi mai curând : i-a dat, acolo, să mănânce, l-a desculțat de ciubote, l-a desbrăcat și l-a culcat ca pe un *copchil*, că s'a mirat și Crăciun ce a dat peste capul lui, că alte dăți când venea lovit cu leuca, îl mai lua la rapanghel, da *amu* nu știa, cui să-i mulțamească de așa ceva. Da Crăciunoaia, amuși amuși, eșea cu fânarul afară. Da Crăciun n'avea astâmpăr din pricină, că nu era stânsă lumânarea și întrebă pe Crăciunoaia :

« Măi *fumeie*, de ce nu te culci, ce tot cauți, tu, afară ? »

« Crăciunoaia tace și Crăciun vede, că dânsa pune și cazanul de fert rufe, cu apă pe foc, și Crăciun o întreabă : « Ce faci tu cu un-cropu ? » Ea grăi : « Am de spălat ceva în șură, că mâine e ziua ta și nu prea îs toate curate ».

« Domnul Hristos se născuse și trebuia, să scalde băietul. Crăciunoaia, după ce a dat apa un clocot, a dus cazanul afară, și s'a înturnat de a luat covata de sub pat. Crăciun tace. Crăciunoaia se întoarnă și a luat un val de pânză din ladă și a vrut, să iee și o pernă de sub capul lui Crăciun, da el, ce s'a gândit, că are vre un drăguț pe afară, și o și prinde de mână și o întreabă : « Unde tot umbli, Ce ai afară ? » Femeea n'a mai avut

ncotro și a spus. Și Crăciun îndată își aduse
aminte, că-i arăta lumea pe sfinți prin Rusalim
și râdea de ei. Și, nici una nici două, luă barda
de sub pat, o prinse pe femeie de amândouă
măinile și trăgând-o până la ușă, îi puse
măinile pe prag și i le tăie dela curmătură,
și se culcă iar. Însă femeia cu mâinile tăete
și a dus văitându-se la Maica Domnului și i-a
zis arătându-i cioangele :

«Iată ce mi-a făcut bărbatul meu din pri-
vina voastră».

«Da Domnu Hristos era amu scăldat și aș-
tepta doar înfășat. Maica Domnului îi grăi :

«Unde ți-s mâinile?»

— Pe prag afară, a răspuns femeia.

— «Adă-le încoa», făcu Maica Domnului.
Și Crăciunoaia se și duce și aduce mâinile
cu dinții.

«Pune-le în scaldătoarea băetului», a zis
sfânta.

Și femeia a lepădat mâinile cu degetele
în apă. Sf. Iozif a dus copăea până la le-
nuză și Maica Domnului lipi mâinile de cioange
și mâinile se și făcură cum au fost, rămânând
doar un semn. Și de atunci se zice, că de unde
începe palma e curmătura mânei la oameni.

În vremea asta Crăciun se mai desmetici
din beție și se gândi : «Măi ce am făcut eu».
Și nu-i veni a crede, decât când se duse la
prag și văzu sânge ; da afară era un omăt

până la brâu, de se minună și el, că până atunci nu văzuse iarnă; și se întrebă ce s-au făcut mânilor, și nu-și da cu mintea, decât se gândi, că le-a luat un câne; și ce s-a petrecut în firea lui, că intră în casă și atunci văzu că și el e albit la păr și la barbă, ca omătul, de afară. Când numai ce vine și Crăciunoaia, să ia pânza și perna, da Crăciun, cum, o vede rămase nedumerit și îi spune:

«Cum, mă *fumeie*, că doar îți tăsesm mânilor».

Și femeea povestii toată tărașenia.

«Iii — făcu Crăciun, — ia amu pricep eu, să 'știi, că tot aista e cel ce are să răscum-pere păcatul omenesc».

«Și s-a dus și el să se închine și a dat în genunchi nebunit de ce i s-a dat ochilor, să vadă; tot grajdul era numai o lumină și prin lumina aceea îngerii cântau, iar vitele făceau slujbă lui Domnul Hristos, boii și vacile și oile acopereau cu fân pe Mântuitor și îl încălzeau cu nările lor, să nu-i fie frig, singur calul era mai *hapsân*, mânca tot ce acopereau boii. Maica Domnului i-a spus calului, ca unui om, să fie de treabă, dar el n-o înțelege, și atunci l-a blăstămat, să mănânce toată vieața și să nu se mai sature. Și de-atunci calul, cică, mănâncă într'una și tot nu se mai satură. Da cum l-a văzut sfânta pe Crăciun, i-a grăit:

«Nu te teme Crăciune, Dumnezeu sfântul a vrut să trag în casa ta și să facă minunea asta, ca să-ți arate, că s-a apropiat împărăția cerurilor. De azi înainte numele tău va fi pomenit în veac de veac de toate națiile pământului. Și ziua ta de azi să fie pomenită cu nașterea băietului meu. Da, pentru că ai lăsat mâinile femeii tale, pe lângă că ai albit, ai să mai capeți o osândă: Tu niciodată să nu mai mori și să nu fii acasă de ziua ta ei, dela cântatul cocoșilor, din noaptea de ajun, până la cântatul cocoșilor din sara zilei lui în Botezătorul, feciorul sfinților Zaharia și Elisaveta, să umbli ca gândul din târg în târg, din sat în sat și din casă în casă, din palat în bordei, cu o traistă în spate plină cu văruri, bocanețe, parale, lemne, strae, stele, lăcșeri, jucării, cărți de povești, pe care Crăciunoaia ți le-a pregătit în vreme de un an, și să le împarți la bogat și la sărac, unde te i-oricepe și să cânti cu steaua, nașterea băietului meu».

Deatunci cică e obiceiul de a se umbla cu steaua. La astea Crăciun a mulțumit Maicei Domnului și ia pupat picioarele și ei și lui Domnu Hristos. Când numai ce aude o bocănitură în poartă și un glas: «Acasă-s gospodarii? Hodinesc?»—Era trecut de miezul nopții, ninsoarea stătuse, nourii se risipiseră și stelele străluceau și era așa de luminat, că par'că

se zărea de ziuă. La poartă trei oameni călători care îi dau «bună sara» lui Crăciun și îl întrebară :

«Mă rog aice s-a născut un prunc, amu, amu?»

— Aice, răspunde Crăciun, da ce aveți? Și de unde știți?

— «Apoi, uite în sus», îi grăesc drumeții. Și Crăciun zărește o stea mare, luminoasă, a cărei coadă trecea prin coperișul grajdului și care întuneca pe alte stele.

«Și s-au dat, să spuie, că dâșii sunt cei trei crai dela răsărit, cetitori de stele, care au auzit că are, să se nască un împărat mare și are, să se arate o stea luminoasă și cu coadă și, văzând steaua mergând tot spre sfîșit, s-au luat după dânsa și nu s-au oprit, decât unde s-a oprit și ea».

Aice, un oftat ușurător se auzi, ne uitarăm, mama își ștergea niște lacrimi ce i se prelinsese pe obraz ca două părăiașe din două izvoare unul lângă altul; iar tata se oprî deș mai turnă un pahar cu vin și glăsuî: «Stați, că încă n-am mîntuit». Și sorbind o gură își supse buzele și urmă:

«Și craii au intrat înlăuntru și s-au închinat și ei lui Domnu Hristos.

«Cât a fi mai stat la Crăciun, nu spunetiea, da zice că vestea de nașterea lui Domnu Hristos s'a împrăștiat în tot Rusalimul și că

Irod împăratul Jidovilor, auzind de treaba asta s'a și turburat, că se temea, că Domnu Hristos, să nu fie mai mare ca el și a trimes după Crăciun și Crai, să vină la dânsul și i-o întrebat de tot ce s'a întâmplat, și ei și Crăciun au spus toate minunile, ce au făcut. Și a întrebat Irod, după ce se cunoaște casa unde e Mântuitorul ?, și dâșii au spus că pe cer, deasupra coperișului, e o stea luminoasă tare. Da Irod a zis că nu dă voe, afară de împăratul dela Râm, să fie alt împărat mai mare pe lume ca el. Și a trimes ostași, să tae pe Domnu Hristos, da steaua se mutase de-așupra altei case la fel cu a lui Crăciun și unde gospodina născuse un băet odată cu Domnu Hristos. Și ostașii au tăiat băetul cela, da când au eșit afară, steaua era mutată pe altă casă la fel, unde și acolo era un băet născut odată cu Domnu Hristos și l-au tăiat și pe acela. Da când au eșit afară, steaua era mutată pe altă casă, la alt capăt de sat. La asta oștenii s-au dus, de au spus lui Irod, și păgânul a dat ordin, că dacă-i merge feleșagul stelei de așa, să tae toți băeți de doi ani mai mici.

«Arde-l-ar focu de Irod grăi», sora mea.

Și tata urmă: «In vremea asta Arhanghelul Gavril s-o și arătat lui sf. Iozif și ia spus să fugă cu tot cu prunc ; iar sf. Iozif luând un măgar dela Crăciun, și suind pe Maica Dom-

nului pe el, au fugit în pustie. Și de atunci măgarul are cruce pe spate, unde l-a încălecat Maica Domnului și de atunci zice, că nu se mănâncă carne de cal și măgar, unde a fost încălecat de femeie. Iar în urma lor s-au pornit nebunii și au tăiat paisprezece mii de prunci, că zice, să steaua se tot așeza de pe casă pe casă, unde erau prunci mititei, până sf. Iozif cu Maica Domnului și Domnu Hristos, au avut vreme, să treacă în altă țară. Apoi de acolo când s-au întors a început Domnu Hristos, să-și arate minunile lui. Da astea să le lăsăm pe altă dată».

Și tata tăcu, își sorbi și restul păharului și sculându-se își înălță ochii spre icoane și grăi:

«Mulțămescu-ți ție Doamne, de pâne și sare și darul sfinției Tale, și nu ne lăsa pe noi lipsiți nici de cereasca ta împărăție, ci precum ai venit în mijlocul ucenicilor tăi, pace dându-le lor, vino și la noi și ne mântuește».

«Și amu — grăi el, către noi, — să ne culcăm și mâne la biserică».

Asta era dorința lui, duminicile și sărbătorile mari, să se ducă unul din casă la biserică; așa zicea el, că e și la pravilă.

Și tata ieși dela masă și ducându-se înaintea icoanelor începu, să-și facă obicinuita rugăciune în vreme ce eu, bătut de atâtea ceasuri de ger și de vremea târzie, mă mo-

leșii și îmi plecai capul pe scaun. Am simțit pe urmă sgâțiindu-mă : « Hai și te-i culca ».

Nici nu-mi amintesc, cum m-am desbrăcat, decât că am deschis ochii cu lumina albă în casă, și am și fost în picioare, că tovarășul meu mă aștepta și, ca în toți anii, până în sara de sf. Vasile n-am lăsat steaua din spate, ba țin minte că chiar anul acela, a patra zi de Crăciun, pe un ger, să nu dai un câne afară, eu cu tovarășul meu ce ne-am sfătuit, să mergem cu steaua la un sat Lămășenii, și cum e azi ne-am pornit și cum e mâine ne-am înturnat morți de frig și de foame și cu un franc și optzeci-și-cinci de bani și un ban unguresc ce mi-l dăduse o Rădășancă, să scape de noi. Da de asta vă voi spune mai încolo.

Dar să lăsăm asta : iată cele șase săptămâni postite trecute într'o noapte. A doua zi Crăciunul.

Nu se zărește bine de ziuă și se aud lăutari undeva departe, într'o mahala și muzica militară la boerii cei mari. Iar când se face ziuă, vecinii vin unii la alții cu străchini și farfurii cu mezeluri, răcături, trandafiri sau cârnați și chiște sau caltaboși, că odată cu firitisirile, să se laude și cu bunătatea porcului lor tăiat în ziua de Ignat ori în post. Mese se întind și cei ce au postit ori șase, ori o săptămână, ori de loc, se așează și închină după obicei paharele cu vin urându-și

ani mulți și fericiți, în care vreme nu lipesc stelarii, la cari, ca în ajun, au la ce se holbă copiii. Neamuri vin la neamuri, vecini la vecini și petrec să le ție un an întreg, și nu se face liniște două săptămâni aproape, că sărbătorile se țin după sf. Crăciun ca pulberea după câini și așa era și la noi.

Iată în zori de zi, pe mătușa Ruxanda, pe mătușa Ilinca a lui moș Grigore Lămășanu și pe alți vecini, îndrumându-se prin omăt spre casa noastră cu urările din suflet pe buze și cu daruri din porcii lor, tăeți în ziua Ignat. Iar seara se adunau cu toții în casă la noi și petreceau creștinește, pe când stelarii curgeau cu nemiluita; cât despre Bădița Tănase nu-l mai vedeam decât după Bobotează dela stelărit.

Dar se întâmplă ca în aceste zile de petrecere și odihnă și părinții noștri să plece și ei, cine știe pe unde, și atunci rămâneam noi băeții de capu nostru, și casa pe mâna noastră. Și atunci, vai, și amar de casă!... geamuri sparte și colb cât v.ei. Numai în jocuri și petreceri o duceam.

Frate-miu Iecobuț și sorâ-meă adunau fetele și băeții de prin vecini, făceau jocuri și spuneau povești, iar eu mâncam la bătai cât nu încăpea în piele că eram rău și nu le suferiam multe, că eu dacă eram mai mic, ei

tot pe mine mă băteau și pentru greșalele lor și din «*boldit*» și din «*clabă*» nu mă mai scoteau.

Eu, ca băeții, mă uitam la ei. Soră-mea dacă strică o păpușă și o fată zicea: «Ii, ai stricat-o». Ea se uită la mine lung și grăia: «Uite, din pricină bolditului istuia, că se tot bagă în sufletul meu!» Și haț la bătae: jap! jap! câțiva pumni. Eu ziceam ceva. Ea iarăși mă bătea. Câte odată ne jucam de-a *mânza*. Mânza era un joc de cărți: se sorocea o carte, cu chip de femeie, că e mânza. Și era așa, se împărțea cărțile la toți copiii, și după asta, cel ce împărțea zicea:

«Am fost la Dorohoi
Cu un căruț cu usturoi,
Iapă este mânza nu-i
Și-am prepus pe d-lui».

Și își plimba ochii pe la toți. Și de se întâmpla ca cel ce avea «mânza» să schimbe fețe, ori să râdă și îl arăta cela cu mâna: «la... d-lui», atunci, se alegeau judecători și îl judecau și îl osândeau la țiști sau trăgători, făcute dintr'un șervet înodat la un capăt, ori la atâtea linii la palmă, ori la atâția pumni. Cel păgubaș, dădea osânda, după cum era și el de tare la mână și de voinic, da până una alta te coșă. Apoi, ei ce făceau? se înțe-

legeau între ei și făceau să cadă mîanza tot la mine, și mă băteau cum le venea mai bine. Ori îmi dădea mie să împart cărțile și cum știa toți să se ascundă, eu nu ghiceam și atunci judecătorii, sau cum le ziceau pîrcălabi, fiindcă am învinovățit pe nedrept, mă judecau și mă băteau tot pe mine, că așa era, de nu ghiceai vinovatul, mîncă pîgubașul papara dela cel învinovățit.

Intr'o zi de iarnă, într'o sîrbătoare, tot în felul ista, m'au bătut afuriții cu șervetul la palmă, la tălpile picioarelor de m'au leșinat, și au fugit. Când a venit mama și m'a găsit, a împletit o vargă de răchită, și a venit la ei : «Măi tâlharilor, de ce ați bătut băetul?» Și unde nu mi i-a apucat la bătae și nu mi i-a znopit, de s'auzeau țipetele lor peste șapte mahalale. De-atunci, mai ba, să se mai joace cu mine de-a «mîanza». Bătăi, bătăi mîncam eu, cum v'am spus, dar tare erau frumoase vremurile cele și mult fără păcat, și tare eram vrăjit de sufletul vieții celea ca de hrană priitoare.

Nu aveam decât grija jocului, dragostea de joc și rîsul, copiii și păpușile cu care mă jucam, cum nu s'a mai jucat copil pe lume, și dragostea și uimirea pentru cei mai mari ai casei, care după cum v'am spus, mie mi se păreau niște năsdrașvani.

1936 IV 16

1934

SĂRBĂTORILE LUI MOȘ VASILE

De patru ani e dus Ionică, băiatul lui Moș Vasile, prin lume, și n'a mai venit să-și vadă măcar căsuța de nu și locurile de odinioară, unde a copilărit și a auzit cele mai frumoase povești cu Zmei și Feți — Frumoși. A plecat într-o zi, pe când nu era moșneagul acasă, și când a venit, nu l'a mai găsit; i-au spus vecinii că a plecat la București. La ce? Că acasă o pâne o avea, o sdreanță găsea. Ce l'a făcut să se ducă așa departe din fundul Moldovei în orașul cela Și de atunci, să nu-l vadă nimeni? De ce nu s'a înturnat odată înapoi, ce îl ține pe dânsul patru ani și să nu vie odată acasă. Cine știe? Singur Ionică știa și Dumnezeu. 5

Ionică, era băiatul cel mai mic a lui moș Vasile și cel din urmă. Și a crescut cu baba numai în povești și l'a învățat să aibă frică de Dumnezeu și rușine de oameni. Când a

93
I. DRĂGOSLAV

murit baba, băiatul era de 13 ani; iar moșneagul se uită la el ca la o hultoană de mărce dă în rod. Și după ce a învățat puțină carte la școlile din târg, ce se gândi, că n'ar fi bine să trăiască tot pe spinarea bătrânului, ci să câștige și el un ban, să-i trimeată și lui un ajutor, și cu gândul ăsta sa dus și a lăsat pe moșneag singur, plângând, cu Hector bătrânul câine, care și el abea se târâe acum pe sub pereți de slab; (doi bătrâni care se iau unul cu altul, și iată-i ajunși pentru a patra oară sărbătorile de iarnă singuri și tocmai în seara de ajunul crăciunului, și cele două ființe singure se găsesc ca în totdeauna: unul, omul, la vatră scoțiorând cu clestele niște cărbuni, și celălalt în pae în șură) Cine știe dacă Hector nu s'o fi gândit la bucățelele de pâne și mămăligă, ce i le da Ionică. Și pe care acum, de se întâmplă că nu-i nici stăpânul acasă, nu are cine; se cârligă de foame și poate își zice:

«Ce nu mai vine Ionică cela odată, că în toți anii scrie să-l așteptăm și tot nu mai vine». Și în vreme ce, poate, Hector oftând se covrigește în pae pufnind, gospodarul cu părul alb ca argintul, cu fața brăzdată de zeci de încrețituri, cu ochii mici în para focului, se gândește, de tot gândește, și nu-și poate ține gândul. Se gândește ca un ceas

la ceva, se gândise așa că dacă n'a veni nici de sărbătorile astea să vândă casa și să plece la București. De cu vreme aprinsese candela, — singura care de câte ori o aprinde par'că îi vorbește, îl mângâie, și îi alină durerile și îl întărește. Cu câteva clipe înainte venise și niște stelari și-i cântasă cântecul lor, lasă că i-au făcut bine, dar l'au scos din calea gândurilor acelea. Și așa cum stă cu ochii pierduți în para focului, de odată, tresări cu spaimă, și un gând întrebător par'că i se înfipse în mijlocul frunței: «Oare l'oi mai vedea? Va mai veni aceea zi fericită să mai mănânc cu el dintr'un blid? Uite, odată să-l mai văd și apoi facă Dumnezeu sfântul ce o vrea cu mine. Dar dacă nu vine, dacă mor, și nu-l mai văd? Cine știe zilele mele».

Și par'că zilele lui erau niște mărgеле înșirate pe o ață care clipă cu clipă piereau una câte una și se împuținau, și asta îl înfioră din tălpi și îi luă din putere și urmă:

«Ia așa m'a amăgit în toți anii, că vine, vine, ba la Paști, ba la Crăciun, și n'a mai venit. Da' să-i dau și lui dreptate, el zice că trăește bine acolo, dar Dumnezeu știe... Dar de ce nu vine acasă, că o mămăligă e, un pat e: om trăi și noi ca doi burlaci. Și chiar dacă are cu ce, ce-mi folosește mie dacă nu-l văd, dacă nu știu cum e. Iacă l-am uitat, amu s'o fi schimbat». Și ochii

meșneagului se făcură mici în para focului și gândi : «Par' că-l văd, ca 'n zare: Cu părul lung și galben, alb la față, ochii albaștri și mici, și vecinic dus pe gânduri și supărat, și chipul băiatului îl duru și oftă : «Of! Of! Of!, nimeni să nu mai fie părinte ca mine, și apoi atât de singur la bătrânețe... Tare mi-e jale... A avut și el dreptate, nu-i vorbă: la ce să steie aice, la sărăcie și necaz, că de când a murit maică-sa tot năcăjit a fost săracu : dormea nu dormea acasă, dar de mâncat, răbda cu zilele, că n'avea cine să-i facă, că eu umblam după treburi și n'aveam timp să mă țin de casă... Da amu, uite, să vie; îi fac eu mâncare, mă bag argat la el, mă rog, vând loc, vând tot, până și-o găsi o o slujbă pe aice, numai să trăiască bine».

Și pe când gândea astea, afară începuse să înopteze bine. Focul din vatră se trecuse; oalele erau fierte, le dădu deoparte, apoi, dădu jaru în cuptor, să se facă cald, să poată dormi, că nu știu cum, când era cuptorul încălzit și se culca pe el, i se părea că are un prieten ce-i ține de urât.

Omătul era mărișor și luna se arătă la răsărit roșie ca focul și aburită de ger; razele ei schimbă întinderea albă în culori de pietre scumpe. El mai aruncă câteva vreascuri să ardă mai bine, își apropie mai bine scaunul de vatră, scoase din sân o sticlută cu

rachiu și pe când para se înălță în creștetul cuptorului pârâind, el se uită în lumină la șip și trase. o dușcă bună, apoi după ce mai aruncă câteva lemne groase în foc, își prinse capul în mâni nedumerit și gânde:

«Uite, mâne e ajunul, poimâne e Crăciunul. Cu cine mânânc eu o bucatică și cu cine vorbesc o vorbă? Cui îi spun ce am tras în cei patru ani de când a plecat? Nimărui!... Dacă îi spun cuiva păsul meu, ca om mă caină, dar nu-l doare ca pe mine!»

Moșneagului, cântecul ista îl apăsa pe suflet cu ceva singuratic și greu. Lumina lunei se suî în sus, se albi ca o lampă cu abajur cu flori și zugrăvea pe lutul din casă, ferestrele strâmbe, din care două erau cu geamurile lipite cu hârtie. Ar fi vrut să aprindă o lampă, dar se opri; ardea candela la icoane, și apoi, întunericul din casă, era frate cu singurătatea și gândurile lui întunecate, greoaie și încete.

A fost de cu zi la gară, a fost eri ziua, apoi eri noapte; a tremurat de frig, așteptând sosirea trenului. Când a sosit balaurul negru în gară, inima i-a sărit arsă de dor, de bucurie, și a început să-i bată pieptul cu putere. De ce-i bătea, nici el nu-și da socoteală, el se uită cu băgare de seamă când la un călător, când la altul, dar nici unul nu s'a apropiat de el să-i zică măcar: «Ce mai

faci tătucă» ? Şi a aşteptat până vagoanele sunau a gol şi lămpile prinseră să se stingă. A văzut părinţii cum îşi îmbrăţişau copiii veniţi de pe la şcoli, şi numai a lui pare că-l prăpădise trenul pe drum. N'a făcut alta, de cât s'a lăsat pe bancă afară, nedumerit şi, mâhnit ca o noapte înorată doar a dat din cap : «Nu, nu, nu are să mai vie !» Şi cu sufletul bătut de gânduri şi sdrobot de jale, s'a înturnat acasă plângând. I se părea că e cel mai nenorocit om din lume.

Şi ce frumos a grijit casa ! Iar el s'a lăut, s'a ras, s'a îmbrăcat cu cămaşă curată şi cu brâul ce i l'a trimis băiatul s'a încins, şi aşa mândru gătit s'a dus la gară.

«De acum, gândi el, nu mai vine. Aşa mi-a fost scris, aşa trag. Şi aşa am tras». Jarul era mare în cuptor, scânteile ce cădeau de la lemnele ce ardeau, făceau din vatră o lume de poveşti ; fiecare scânteie era o piatră scumpă la un palat din poveste ce se clădea, se clădea, până sus la lemnele ce ardeau. Deodată un lemn pocni şi palatul se ruină, dar rămase altăceva : dărămurile lui, care-i păreau casele dintr'un sat, şi acolo la margine de sat o casă, şi la casa aceia par'că e el cu o femeie de acolo ; alte scânteii cad şi se vede un om cu copii mulţi, e el : e tare, voinic, fericit ! Dar deodată faţa jarului se luminează şi vede casa aceea arzând. El nu

era acasă, vine și găsește femeia leșinată. In-dată o udă cu apă, pe când copiii o trag de mâni ținând să se deștepte ; n'au scăpat de cât cu ce era pe dânsii. Un dușman i-a pus foc ; era ciudă că nu luase pe fata lui și adu-sese alta din alt sat, și acum avea o gospo-dărie mai mare ca dânsul, dar încă o ploaie de cenușe aurită cade din lemnele arzând și mai spre gura cuptorului se albește și vede din nou satul și în un cărbune albit de ce-nușă ; parcă vede o altă casă nouă, drănițită, și în ogradă aceiaș femeie cu copii și pe el, robotind niște stupi. Deodată, lemnele de sus se prăbușesc cu sgomot. Aice își ascunde ca-pul în mâni ; jarul are alt chip și prin el e un drum și pe drumul acela îs niște care și în care îs putini, mese, scaune, copii, și pe lângă care el și cu o femeie ; merg încet și drumul e lung, trece peste o graniță și de la graniță alt drum lung, lung, și la capătul drumului e un târg ; la târgul acela se duc carele. Dușmanul văzând că nu a izbutit cu focul, l'a pândit cu moartea, noaptea să-l omoare cu săcurea. Venea într'o seară spre casă, când pe la un ogor, vede o umbră, vrea s'o ia pe altă cărare, umbra îi ese înainte și-l așteaptă. El o apucă razna peste ogoare și fuge fuge, umbra fuge să-i iasă înainte, dar mai repede a fugit el și a trecut acasă. Iar Du-mineca la crăsmă dușmanul a zis ; « A scăpat

L odată, de două ori dar a treia oară numai scapă... Înfund temnița». La asta el s'a înfiorat și și-a făcut gând că cu dușmanul să nu te pui niciodată și să fugi din calea lui. Și așa și-a vândut casă, grădină, loc, și a venit în Moldova, cumpărându-și de veci o căsuță și în care stă și acum. Aici, a mai avut doi băeți, dar i-au murit toți cei cu care venise, și unul din cei doi din urmă; la câțiva ani după moartea celui din urmă i se duse și nevasta și a rămas numai cu băiețelul înstreinat. Și, acum, nu-l are nici pe dânsul și își urmă: «Nefericită ursită! Oare n'o fi murit, Doamne?» Și-și făcu

ed. orig.

cruce de întărire.

Dar, repede își acoperi fața cu mâinile, nu cumva să i se năzare în pară și altă ne norocire de care nu avea știință, luă cleștele și buchisi în lemne, de scutură toată pulberea de jar de pe cele ce se încinse la ars, dar care dădu prilej ca focul să se aprindă și mai bine, și să lumine și mai mult ferestrele din fața cuptorului. Dar gândurile și durerile erau de așa fire că nu-l lăsară, și cum ai ține un mosor să se depene pe altul, așa și gândurile începură a se deșiră, de astă dată mai nelămurite, mai tăcute, ca și cum le-ar fi fost milă de durerea lui sufletească. Și pe când stă el, în fața cu cartea vieții lui nescrisă, și luminat numai de lu-

mina roșiatică a focului, de odată, auzi ceva pocnind: era candela care cerea untdelemn. Poznetul ăsta îl trezi din toate gândurile lui și se uită în jur și, i se păru că e vârat într'un mormânt. Infiorat se ridică, se duse la fereastră, luă o sticlă cu untdelemn de pe ea și cantă să pună în candelă. De odată se oprî, ascultă, se auziră niște zurgălăi, un bici plesnind, și o sanie oprindu-se la poartă, apoi niște glasuri. Cănele se dădu să latre a strein, apoi gura a doi oameni vorbind în drum mai tare, după care un glas: «Na cățeluș, n'a... Na Hector». Dar cănele bătea și mai vajnic. — «Da, taci, fii cuminte, bre?» Se auzi acelaș glas: «Ce m'ai uitat?» Moș Vasile ascultă. Par'că cunoaște ceva, dar stătu și întrebă: «Oare cine să fie?» Ar vrea să bănuie și să teme să nu se înșele. Ar vrea să se urnească și să teme să nu dea iar de vre-o desămăgire. «Nu, nu, își zise el, eu îs bătrân și am înnebunit». Nu mult după toate aude bătăi în fereastră: și un glas cunoscut: «Tătuca! Tătuca!»

I se pare că visează, că ametește. Par'că nu-i el, se scutură ca unul ce are știință că doarme și visează lucruri năstrușnice, și vrea să scape de ele; Se pipăe, își pipăe sticla în sân... «Nu visez» dar iar își zise: «Dar dacă a fi murit, și sufletul

lui a venit să mă ia și pe mine, sau să mă amăgească. Ori dacă, eu, poate, am să mor amu, și mi se năzuește înaintea ca murinzilor tot felul de chipuri și glasuri venite de pe alte lumi.» Inșă, îndată, își ridică ochii ațintiți la fereastră, căci auzi iar acelaș glas :

«Tătucă! Tătucă! Ești, acasă; deschide ușa!»

Aice, fără voe strigă cu glasul răgușit de frică :

«Cine ?»

— „Eu, Ionică, ce nu mă cunoști! deschide !

Și poate n'ar fi crezut, dar alt glas se auzi : » Dar nu mai pot domnule să stau : Mă așteaptă mușterii ».

Atunci, își dădu socoteală de adevăr, și par'că dinaintea lui se luminase de ziuă și se umplu de o veselie necunoscută, că i se umflă tot sufletul și fără să vrea scoase un răcnet sălbatec : «Vai ! Vai ! » Cu toate astea, nu era răcnet, ci durerea și desamăgirea gonite de bucuria celor ce auzise, și ca fugărit, alergă la ușa tinzii, o deschise și raza lunii ce se rostăgolea ca un talger de aur, purtat de o mână necunoscută, printre stelele înghețate pe albastrul spălat de nouri, lumină fața unui băetan cu mustăcioara aurie, îmbrăcat ca boerii din târg. Moș Vasile se uită și nu-i veni a crede, dar flăcăul prinzându-i mâinile îi zise : «Sărut mâna tătucă ! Ce mai faci ? » Si-i i le sărută. Aice mosneagul îl

cunosc și hăulind îl cuprinse în brațe: «Băetul meu, băetul meu!» Sositul căută să-l ridice, însă el, ca un osândit ce-și cere iertare, se plecă în brânchi la picioarele băetanului, care în zadar căută să-l ridice, căci bătrânul așa îi apucase genuchii cu brațele, că nu i-a fost cu nici un chip ai le desface, ci bătrânul se îndesă cu capul în ei, și așa cu capul lipsit de picioare plânse în tăcere de jale și bucurie, pe când Hector cu ochii sticlind, lătră la lună, ca și cum ar fi zis:

«Lună, de acum nu mai sunt singur, are cine 'mi vorbi și-mi da o bucată de pâne...

SF. VASILE

Iată și ajunul Sf. Vasile. Ziua asta era o grijă, un sbucium pentru noi băieții. Decât să nu fi umblat unul cu plugulețul, mai bine să ne fi luat Dumnezeu de pe pământ, dar nu se putea că dacă nu era unul băgat în ceată, măcar umbla de unul singur și dacă unul nu avea clopoțel, măcar lega câteva cuie și potcoave unele de altele, măcar găsea o cutie de cele de «vopsele» și îi lega un cui înăuntru și tot umbla cu Sf. Vasile; că era o beție: încă de dimineată mahalalele și satele de prin prejur păreau o nesfârșită cazarmă, unde gornisții, toboșarii și pușcașii fac muștru pentru o paradă mare, așa răsunau trîștile, tobele, buhaiurile și pocneau bicile. Și asta te amețea, îți stârnea îndemn de a petrece, și de a te ridica mai sus de nevoile zilnice; iar noi băieții alergam unul dela altul și ne sfătuiam la cine să urăm întâiu, sau dacă eram mai mulți într'un plug, cine să tragă

buhaiul, cine să bată toba și cine să ure. Și în vreme ce băieții și plugarii cei mai bătrâni să dădeau în vânt pentru plug, gospodarii cari aveau a primi urătorii, să svântau cum să-i primească mai bine și cum să petreacă mai bine și de 'mbelșug sosirea anului nou. Eu mi-aduc aminte ce era la noi, lasă că era ziua tătei și, cum era cunoscut ca un cal breaz, avea să-l năpădească tot soiul de urători și prieteni; unii veniți și de prin Bucovina. — Dar pe atunci încă vântul prefacerii nu bătea așa tare prin mahalalele noastre locuite de meseriași și plugari, nu mai vorbesc de satele de prin prejurul târgului unde până acum câțiva ani nu se pomenise surtucar de cât notarul și învățătorul, așa că toate mahalalele noastre și satele de prin prejur alcătuiau o legătură de trebuințe și chiar rudenii; iar tineretul avea cercul lui de petrecere unde în zile de sărbători și duminecele mergeau fetele cu mamele lor la joc. Pentru asta fiecare fată la Sf. Vasile trebuia să primească jocul și să cinstească băetanii cu o cofă cu vin și cu un colac mare de două chile și doi franci, așa că sora mea cu trei zile înainte își gătea paturile, mesele, cu cele mai frumoase horbote și păreții cu cele mai împestrite scoarte și lăicere și ardea în casă cele mai miroitoare buruene. Nu mai spun că mama făcea câte două trei cuptoare de colaci pentru ură-

tori și tata îngrijea de ale gargariselei celor prinși de frig și zloată, iar eu mă dădeam peste cap de clopot, de bici și de tobă.

Cât am fost mai mic am umblat tot singur, acolo câteva case și înapoi. Eu ziceam : «Mănați măi !» și tot eu răspundeam «Hăi, hăi !» Nu de alta, dar mă temeam să nu mă bată urătorii, și apoi nu-mi plăcea să împart colacii cu alții, ci, hăt când am mai răsărit și eu de-o schioapă, mi-am făcut și eu ceata mea, Și Doamne, atâta amintire caldă mi-a lăsat în suflet acest Sf. Vasile, că zău aș umbla și acum. Și dacă v'aș spune că am umblat și mai acum câțiva ani cu niște gospodari din ulița noastră, ați zice cine știe ce de mine. Dar n'am putut că prea mă frig vremurile deodată cu amintirea lor. Par'că și acum îmi sună în minte urătura ce-o ziceam pe la casele oamenilor :

«Logofete, logofete
Pune-ți spata la perete,
Și urechea la fereastră,
Și-ascultați povestea noastră.

Și din acel trecut îndepărtat mi-ă rămas multe amintiri duioase ; iar de Sf. Vasile, în minte că cel dintâiu plug gospodăresc l-am făcut cu Ion a Aniței, cu un prieten de școală Toader Otrocol și cu un alt tovarăș de bancă Gh. a Litenoaei din Sasca ; toți prieteni buni de ghețuș iarna și năzbâtii vara.

Eu uram, a Litenoaei trăgea buhaiul și Otrocol dârluia din trișcă iar Ion a Aniței plesnea din biciu. Și era un ghețuș : de cu zi burase și se făcuse poleiu și când suiai la deal trebuia să ai caiele la călcâie să poți suî, altminteri făceai un pas înainte și doi înapoi, așa că de era deal, Ion a Aniței mă trăgea pe mine, de mână, eu pe Otrocol și el pe a Litenoaei și așa am hoinărit până târziu. Uram la câte o casă de trei ori, numai așa de joc. Că nu se știa ce era, că erau urători de credeai că au ieșit și morții să ure ; umblau până și băeții de jidani.

Apoi, ăștia mâncau bătaî dela români cât le încăpea în piele.

De asta îmi aduc aminte că în anul acela după ce am urat la o spițărie, a urat și un jidănuș perciunat, pistrii și cu părul roșu și neștiind a ură, zicea scuturând niște potcoave legate una de alta :

*«Tinghî linghi, bim, bom, bom,
C'ai vinit sfinti Vasili».*

Și așa a zis de vre-o trei ori și a sfârșit cu :

• *«Munați moi»*

Și tot el a răspuns :

*Hoi ! Hoi
La an' și mult an' !»*

Râsete pe cei din spițerie. Până s'a dus la el niște băieți și i-a zis : «Măi, așa se urează?»

«Dacă nu știu», i-a zis ovreiașul.

«Da de ce umbli atunci ? l-au întrebat dâșșii.

«Da voi de ce umblați ?»

Apoi lasă, când a scăpat, a zis bogdaproste.

Sătui de urat și plini de frig, dar și cu un sac de colaci, ne-am înturnat acasă, unde am împărțit folosul cu prietenii.

Apoi m'am desbrăcat cu Ion a Aniței și, după ce au plecat tovarășii, ne-am așezat cu coatele pe muchea caldă a cuptorului și ca în toți anii m'am pus să ascult urătorii. Și numai ce auzeam câte un clopot de cele de poștalion : talang ! talang !

«Aho ! Aho !»

Seara lui Sf. Vasile a însărat

Și noi cu plugul ne-am luat

Și pe la domnu (ori moșu Vasile) n'am urat ;

Ia să-l urăm, să l veselim,

Să-i facem cheful deplin

Cu douăsprezece oca de vin.

Ura băeți ! (ori : «Mânați măi !»)

— Uraa ! (ori : «Hăi ! hăi !») răspundeau glasurile răgușite a urătorilor. Trișca prindea să durluească, toba să dubue nădușit, buhaiul să geamă morocănos, bicele «trasc ! trasc ! trasc ! trasc !» pe când urătorul își urmă ura-rea cu :

«Iar morarul meșter bun»

Cu dinții ca grebla,

Cu ochii ca sticla,

Și câte poloijenii toate.

Apoi, unii țineau urătura mai mult, alții mai puțin, după cum era gospodarul de avut și colacul pe masă de mare; altul credea că nu mai isprăvește. Dar din toți, cel ce ura mai frumos și mai mult, era unul Vasile Schiopul, un vecin al nostru — Dumnezeu să-l ierte — și spunea atâtea ghidușii că te minunai de unde le scoate: o începea cu jupânu și jupâneasa gazda, cu armăsarul cu copitele de argint și o da pe la arat pe la mărul rotat, pe la «Leonte țiganul care bate bine cu ciocanul» și o sfârșea:

«De urat, am mai ura
Da mi-i că vom însera,
Că mai este încă'n sat
La o casă de urat
Și n'am lăsa-o neurată
Că are lelica o fată
Și n'am vrea cu capu-odată
S'o lăsăm nesărutată.

Și la urmă îi punea capătul:

«Rămâi bade sănătos,
Sănătos și tot voios,
Dar te rugăm prea frumos,
Dă-te de pe vatră jos,
Și dă-ne coasta porcului
Oea din fundul podului.
Că destul o fi de-aseară
De când degerăm pe afară

Și apoi :

«Să trăiți, să 'mbătrâniți
Și cu el voios să fiți.
Câte paie pe casă,
Atâția galbeni pe masă ;
Câte pietre la fântână
Atâtea oale cu smântână ;
Câte trestii groase
Atâtea vaci lăptoase.
Și la mulți ani !
Ahooo ! Ahooo !..

«Poftim în casă, poftim !» se auzea glasul mamei.

Pe o masă îi așteptă o cofă cu vin și o sticlă mare cu rachiu.

Tata îi cinstea pe toți și îi omenea. Intr'un târziu iată și capra. Capra era un fel de cap de capră de lemn cu urechile de linguriță de alamă și în jurul gâtului spânzura un fel de haină împestrită și înzorzonată cu fluturi și mărgele sub care se băga un om care se cocoșea de nu i se vedeau decât căputele picioarelor, și unul îi cânta din o scripcă, pe când cela de sub zorzoane îi clămpănea falcile în tactul cântecului și îi întorcea capul când la dreapta, când la stânga ; iar mie mi se părea în vremea ceea că adevărat, așa e un fel de capră din povești, cu picioarele de om și nu mă mai săturam minunându-mă de dânsa, mai cu seamă că vedeam că pe gura ei cela ce cânta cu scripca îi da și câte un colac și

câte un pahar de rachiu pe care îl scotea gol înapoi.

Veneau apoi *damele*, însă ca un fel de Vicleim, sau mai bine zis ca un fel de teatru în care unul era mireasă, unul mire, altul turc și unul grec și altul arap și înfiripau ei un fel de întrebări hăzoase cu răspunsuri la fel, ori făceau o mulțime de ghidușii sfârșite cu o horă.

Apoi tata, care învățase dela o bunică a lui câte în lună și în soare, bozgoane și știa și toate obiceiurile strămoșilor, ne făcea de noroc.

Așeză multe strachini pe laiță cu gura în jos sub care puneă să nu vedem noi peri de porc, un ciocan, o peniță, o sulă, un sfredeluș și așa ne chema pe toți ai casei, să ridicăm câte o strachină. Și țin minte că anul cela Ion a Aniței a avut parte de peri de porc și eu de o peniță, și tata a tălmăcit că Ion are să fie negustor de porci, iar eu grămatic cum și sunt.

Și așa a fost. A Aniței, azi de și își duce viața de cofetar, dar când are bani, cumpără și câte un mascur, îl îngrașă și când îi vine bine, îl vinde și cumpără altul, și nici odată nu-i vezi ograda fără porc.

Apoi tot în noaptea ceia, tata a topit, ca de obicei plumb pentru fiecare și ne arată cum are să ne fie viața. Însă plumbul meu a eșit

nu știu cum că după ce s'a uitat la el, bine, bine, a grăit oftând :

— Ei, măi băiete, sbuciumată viață ai să mai ai.

Apoi, a ieșit, și s'a uitat la cer și ne-a spus că anul acela avem să avem secetă și așa a fost : n'a plouat dela Paști până la Sf. Petru.

Și să nu mint, nici odată nu greșea, ba pe lângă multe și nenumărate daruri ce le avea el, mai era și cititor în vreme : el se uita la cer și știa de cu iarnă cum are să fie vara, din primăvară toamna, din vară iarna, și iar dela începutul iernei primăvara. Iar în anul acela, când aproape să răsară soarele, ce soare a fost că, tata a ieșit afară și-a zis : «Anul ista avem să avem bătaie mare. Și așa a fost : a fost războiul bocserilor din China cu statele Europene.

Spre ziuă, iată și flăcăi cu jocul, la fereastra pe care-i cunoșteam că veneam cu lăutari și că erau mulți.

Aceștia erau primiți în toți anii în casa cea mare, cum s'ar zice salonul și după ce mântueau o horă, îmi sirichiseau părinții și plecau ; iar eu doar îmi ziceam : «Doamne, de aș ajunge și eu mare să mă fac băietan și să mă duc și eu cu sfântu Vasile».

Dar urătorii începeau a se rări tot mai mult de la ferestre, iar când eșiai afară, în depăr-

tare, sgomotul de triștii buhaiuri și tobe, păreau al unei oști ce pleca unde-va departe.

Acum, la toți din casă, pleoapele ni se făceau mai grele și tot mai grele ; iar când să dăm și noi ochii somnului, iată și băieții cu semănatul cum s'ar mai zice prin Muntenia, cu Sorcova. Atâta că la noi în loc de floarea ceea de hârtie, băieții umblă câte un căuș de sămânță de cânepă și cu câte un buzunar de orez, și în loc de :

«Sorcova
Morcova

Zic numai, svârlind sămânța prin case :

«Să trăiți să înfloriți
Ca merrii, ca perii
În timpul primăverei
Ca toamna cea bogată
În toate îndestulată.
La anu și la mulți ani.

Iar când pleacă, lasă pe jos câte un mer-tic de sămânță de cânepă și orez.

Iar mai trecea ce mai trecea și iată și bădiță Ilie, un nepot al tatei, că răsare și el cu uratul cu trei patru gospodari după dânsul. Par'că și acum îl văd : Un român înalt, cu mustăți galbene stufoase și cu o căciulă dintr'un miel ; el ura și tot el bătea și toba, iar ceia doar strigau : «Ura !» sau «Hăi, hăi !» Obiceiul ăsta, de a veni tot la ziuă l-a

avut badiță Ilie în toți anii. Știa unde să lovească ; era ziua tatei și știa că donița cu vin are să-i ție de urât toată ziua.

Dar într'un an, Vasile Schiopu și badiță Ilie au umblat cu uratul și cu fratele meu Tănase, și cu vecinul nostru Grigore Lămășanu. Acum înțelegeți de ce mi-ar plăcea și azi să umblu cu uratul, când și fratele meu era de două zeci și cinci de ani și încă îi plăcea să strige pe la case : Mânați măi ! ori : «Hăi ! hăi !» Știa să cânte din armonică, ca nimeni altul, — lăsă că pe vremea ceea, cea dintâi armonică care a răsunat în târg a fost a lui, — și în anul acela în loc de fluer au luat armonica și se auzea peste șapte sate, de se sculau și din somn gospodarii să-l cheme și de pe drum să le cânte. I-am așteptat, i-am așteptat nu vin.

— «Măi, zise tata, ce-o fi pățit urătorii, noștri că nu vin. Unde li s'or fi poticnit plugul ?

Veni ziua albă, nu se arată nici unul.

«Măi ce să fie» se mirau toți : cofa cu vin îi aștepta pe masă ca pe niște prieteni vechi.

M'am dus eu cu semănatui prin vecini, nu știu ce, și iar acasă să-i văd n'au venit ?

Când iată-l pe badița Tănase singur.

«Ce s'a întâmplat ? Unde-s ?» l-am întrebat.

Și frate-miu a spus că i-a lăsat acasă la un nepot a mamei în Fălticenii-vechi și vin

și dâșii. Și pe la amiază numai ce-i vedem pe la fereastră : pe Schiopul, pe nepotul tatei, nepotul mamei și pe Grigore Lămașanu, abia bălângănind clopotul și răgușiți, și cu o roată de car legată de un hadarag ca în chip de stea. Apoi, toată ziua o petrecură la noi. Cât de noi băeți : Chitarcă, a Litenoei, Dumitru și Vasilică a mătușei Ioanei, după ce colindărăm toate mahalalele, îngălați iar cu aceleași traiste de colaci, nuci și mere, ne înturnăm pe la casele cui ne avea și după ce ne lepădarăm traistele, făcurăm socotelile gologanilor și o sbughirăm, ca de obicei, în târg să ne facem și noi câte un *prezent* de anul nou și cumpăram hârtie, cărți de haiduci, de povești, ba câte o jucărie, ceva turtă dulce și acadele cu care plini de bucurie ne înturnarăm acasă, par'că mai avuți și mai în putere.

* * *

Și așa trecea ziua lui Sf. Vasile ; iar a doua zi, par'că se lua o păclă de pe lume ; par'că se ducea un prieten departe cu care am fi petrecut o noapte în cântec și chiote, și ale căror sgomot ne-au rămas în urecheși care se pierd și ele încetul cu încetul, și nu-ți rămâne decât nădejdea de a te întâlni cu prietenul și altă dată, dar cu dorința să te găsească mai fericit și mai încăput în nădejtile tale.

IN NOAPTEA DE ANUL NOU

În toate părțile slugile alergau de colo până colo. Ce curci jumulite, ce găini fripte. Ce *pomiere* cu portocale și fructe; iar casa se umplea de mosafiri.

Unu e cuconu Iorgu cu soția, prietin din tinerețe cu gazda, altul e maiorul Aurel cu nevasta, rudă cu stăpânii, altul e fiul stăpânului cu nevasta, altul cumătru, fin, altul cuseru; sunt peste tot treizeci de persoane, mic cu mare, bărbați și femei, și râsete și veselie.

Și cucoana Elena în rochie neagră și pep-tănată cu coc înalt și cărarea la mijloc, după moda de acum treizeci de ani, de când s-a luat cu boerul Nicu Dornescu, soțul dumneaei, nu-și mai găsește loc, când la bucătărie, să întrebe de fripturi, când în casă, să vadă dacă au venit toți prietenii și invitații, și cum zărea unul pe ușă, deschidea brațele.

«Dragă, credeam că nu mai veniți». Și îmbrățișeri cu femeile și cu rudele cele mai de aproape.

Eu cred, că dacă gura cucoanei de casă ar fi fost de zahăr, se topea de atâta sărutat.

Bărbații îi sărutau mâna. Ea, pe cei mai aproape de sânge, îi săruta pe obraz ori pe frunte, iar după ce primea toate felicitările, zicea : «Asemenea să trăești, maică, să-ți dea Dumnezeu sănătate», și-i mângâia pe cei mai tineri pe obraz.

Era atâta dragoste între oamenii aceștia, încât credeai că n-au să se mai despartă niciodată. Și cu unii se cunoșteau de ani de zile, cu alții cuconul Nicu chiar copilărise, și legase o prietenie, că nu era duminecă, sărbătoare mare, patron, să nu se adune în casa lui Cuconu Nicu. Și apoi, el avea casa cea mai încăpătoare, și stătea și mai bine, fecior de boer vechiu, de spătar. ținea întotdeauna, ca sărbătorile mari să le petreacă cum au apucat părinții din părinți la un loc cu ai lui, și încă cu o lună de zile înainte se vorbea cu rudele, cu prietenii, și-i poftea de sărbători la el. Și apoi, cum să nu vie, când era ca un părinte pentru toți, și-i povățuia, și-i ajuta chiar, la nevoi. Și cum să nu vie, când pivnița era plină cu vinuri, și cămara de vânături și bunătăți dela moșie și chiar cumpărate. Așa era el, să-și vadă

casa îndestulată, cum a apucat dela maică-sa, Zamfira Donea, al cărei portret îi spânzura deasupra patului. Din care pricină avea o mare ciudă pe zgârciți. Era câte un cunoscut, care stătea și el bine, dar strângea, și nu-și hrănea nici trupul omeneste nici nu se îmbrăca acătarea; altul, care se usca muncind, și-și înțolea femeea. Alții, cari își petreceau vremea prin cluburi și cafenele. El când îi întâlnea undeva, îi apuca la roată.

Ceia totdeauna îl găseau sănătos, gras și frumos, și mai tânăr decât dâșii. El îi ascultă iar într'o zi le grăi: «De geaba trăiți, bre. Vă înțoliți cucoanele, vă uscați vara pe arături și iarna vă dubiți la cărți și în politică și nu știți ce e vieața». Și era și om bun și sfătos și cu pricepere. Și se înduioșă de ori și ce; când primea câte o scrisoare dela vre-o rudă, copil, îi lăcrămau ochii. Când auzea de vre-o nenorocire, tot așa. Dar era și mândru; nu cerea dela nimenea nimic, dar nici nu-i lăsa să-l calce cineva pe bătătură cât ți-i negrul sub unghie. Dar nici nu iertă pe cineva să-și bijduiască semenii săi, pe nedrept. Din pricina asta, toți îl iubeau și-l cinsteau, ca pe un părinte.

Nu mai puțin și jumătatea lui, o comoară de femeie bună și cu lipici la vorbă. Păreau rupți din aceeaș bucată.

3 Ea era a doua femeie a lui cuconu Nicu;

întâia murise și lăsase doi băeți. El era de 32 de ani când l-a lăsat Maria, nevasta dintâi. Și la un an, se îndrăgostî de Elena, fata ciaușului Radu, boer vechiu dar scăpătat pe care a întălnit-o la un an după moartea Mariei plătind niște parastase la «Cuțitul-de-argint», unde se dusesse și el, și i-a plăcut fata, și a auzit al cui e, iar după ce i-a trecut de câteva ori pe la poartă cu lăutari, și văzând că nu răspunde la ofurile lui, a trimis o pețitoare, de i-a făcut târgul. Și au trăit 25 de ani amândoi și n-au avut un copil. În jelea asta, s-au sfătuit să ia unul de pomană, și s-au dus la leagăn, și au găsit o fetică de un an, cu numele Natalița, au luat-o, și au crescut-o în miluirea lor, cu frică de Dumnezeu, și cu gândul că ei îi sunt adevărații părinți. Așa că «Talița», cum îi ziceau ei, era de opt ani și acum zbura când de gâtul unuia, când de gâtul altuia ca și cum ar fi fost os din osul lor. Și cu asta s-au liniștit și au trăit ca frații acești doi oameni. Dacă unul stăruia în ceva, celalalt lăsa așa. Dacă cuconu Nicu huia o slugă, ea tăcea. Dacă coana Elena, torocănea pe alta, el tăcea. Și amândoi bisericosi, nevoe, mare, întocmai cum au apucat din vechime, cu mergere la sf. biserică, cu colivă și lumânări de ziua lui și a ei. Osebit, în fiecare duminică și sărbătoare, nu lipsea liturghia neînsoțită de un

pomelnic, și care suna așa: «Nicu, Elena și Talița, pentru sănătatea și mântuirea lor și sporul moșiei». Apoi, erau înșirați vechilii, feciorii borești, toți prietenii și oamenii de afaceri, — după care urmă: — «și toți dușmanii să se întoarcă cu gând bun asupra lui Nicu, Elenei, și Taliței». Liturghia era dusă ori la Sf. Mina, ori la sf. Dumitru, la Metropolie, ori la Olari, de unde slujnica se întorcea cu mir în hârtie, și cucoana Elena se miruia pe ea, pe cuconu Nicu, pe Talița, apoi îl puneă pe cătuie și înfiece dimineată, până la a doua sâmbătă, afuma prin casă, făcând cruci peste cruci, iar la ziua lui și a ei, taraful de lăutari de dimineată era sub ferestre, și mosafirii și prietenii curgeau toată ziua, iar din aceștia ei aveau aleșii lor: Cuconu Iorgu, un om uscățiv, cu bărbuță și cu un neg pe nas, cu soția, cu obraji roșii ca fierul scăos din foc, Nea Iancu, un boer gras, roșcovan și cu mustața galbănă, cu soția uscățivă, cu nasul ca făcut din lut și cu fața pișcată de vărsat, prietini din copilărie, doi feciori, directori de serviciu la niște ministere, cu nevestele. Un nepot cu soția și cu tatăl nepotului: oameni aleși, care când intrau, femei, bărbați, dădeau lui cuconu Nicu, un respect de străbun, și săreau cu toții când era vorba să-l îndatoreze. Și toți îl chemau, trimiteau trăsurile de-l aduceau. Nu era zi a lor, naștere, botez, cununie, ca «Nenea Nicu» să nu fie

acolo, să făcea prăpădu pământului, de nu venea, și plângeau cu lacrimi de bucurie, când îl vedeau pe ușă; iar zilele de sărbători toți erau poștiți la cuconu Nicu. Aducea din vreme un butoi cu vin, tăia doi porci, și pregătea paturi și saltele, și unii cari erau de departe, chiar și dormeau la cuconu Nicu. Nu-i vorbă că pentru atâta dragoste, nimene din toți prietenii buni și rubedeniile nu se îndoiau că cuconu Nicu, la adecă, nu i-ar pune și pe ei în vreun testament să le lase măcar unuia ceasul de aur, altuia o decorație din cele lucrate în aur și pietre scumpe, altuia un inel, sau mai știu eu ce din haine, bună oară blana, că avea cuconu Nicu o blană care îl costa două mii de lei, și toți nu mai puteau după dânsa.

În anul ăsta, când povestesc, sărbătoarea avu o înfățișare mai măreață, prin venirea maiorului Aureliu, că era cumnat cu unul din băeții lui nea Nicu, și care maior avea o fată foarte frumoasă, măritată după un căpitan la pensie. Aștia trăiau în provincie și nu se văzuseră cu cuconu Nicu dela nunta băetului, cel mai mare, Ionică, care ținea pe sora a șaptea a nevestei maiorului. De cu toamnă, ăsta se îmbolnăvi și veni la operație, la București, și ieșise din spital sănătos, cu o săptămână înaintea Crăciunului, iar după stăruința familiei, rămaseră să petreacă sf. sărbători cu toții. Cuconu Nicu,

tot inimă bună, și cucoana Elena le deschisese casa, și dându-le două odăi să stea, și de bucurie, că maiorul s-a făcut bine, ținea cuconu Nicu și ceilalți, să sărbătorească sf. zile în chip deosebit. Au petrecut sărbătorile Crăciunului minunat, cum numai cei vechi știau a petrece. Acum voiau să facă și revelionul, un revelion să nu fie altul; s-au poruncit sticle cu șampanie, torturi dela Capșa, liqueruri scumpe, și a trimis să i se aducă și cei mai buni lăutari. Toate odăile erau luminate cu mai multe lămpi, antreul, afară pusese două felinare, să se vadă, se pregătì salonul pentru joc, iar mosafirii de-odată cu înserarea, prinseră a sosi, doi câte doi, veseli și nemâncați, anume, să se poată ghiftui.

Stăpânul de casă, cuconu Nicu, îmbrăcat în *jachet* și cu pantaloni vârgați, când coana Elena să forfotea de colo până colo după treburi, se așeză el în ușa salonului, și cum slujnica se ducea să deschidă, el le sărea înainte și îi sărută, pe când femeile și bărbații abea intrau pe ușă și glăsuiau cei mai tineri: «La mulți ani, nene Nicule», Cei mai bătrâni: «La mulți ani, Nicule. La mulți ani, scumpul nostru prieten». Copiii: «La mulți ani tată».

— Să trăiți! Să trăiți!» le răspundea el, cu glasul muiat în duioșie. Și, țoc! țoc! răsunau sărutările.

Rând pe rând, canapelele și scaunele se cuprinseră de prieteni, iar salonul, de vorbă și fum de tutun. Și atâtea întrebări: «Ce mai faci, nene Nicule? Cum te mai simți dumneata? Mă bucur că ești sănătos!»

Iar în marele antreu, se întindea o masă cât zilele, cu o față albă ca zăpada, și un *tișlaifăr* la mijloc, pe care soseau tacâmurile. Câțiva lăutari așteptau, plini de frig, în bucătărie, o vorbă, să înceapă a zice, iar ușile: tranc! tranc!

Iar când boerul văzu că toți is în păr, porunci vin și pahare și să vie lăutarii, care și sosiră cu pas îndesat și îngheboșați de umilință, cum e treaba țiganului și, cu capetele plecate, luară loc în fundul antreului, unii cu ochii speriați pe portrete, alții cu ochii țintă spre fiecare boier, care plictisiți de vorbă goală, ba poate și de unele mutre, mai eșeau prin anteu. răsghându-și și ei ochii pe cadrele din pereți, ori cătând cu poftă spre masa împărătească ce-i așteptă din clipă în clipă.

«Au venit lăutari? întrebă cuconu Nicu, eșind în ușa salonului. Țiganii deodată se închinară, iar el le porunci:

«Ia treci ici, Costache». Și le arată un loc, la intrarea în salon.

Țiganii luară loc cu diblele subsuoară, după care începură a le clincăni.

«Așa, glăsui boierul, ia să-mi zici, Costache, cântecul acela vechiu al meu».

Costache era șeful bandei și cel mai bătrân, era cunoscut cu stăpânii, de când cuconu Nicu trecea cu lăutari, noaptea, pe la poarta cucoanei Elena. Pe atunci Costache era băetan, și sub mâna altui lăutar mai bătrân, ca și el azi, după care a rămas el mai marele bandei. Și era vestit Costache, în cântece, și chiar el pune pe *ghiers* multe ofuri ale feciorilor de boeri de pe vremuri, că multe iubiri cu noroc și fără noroc văzuse. Da și gălbănași mulți băgase la chimir, da tot nepricopsit a rămas, că a avut o casă de copii, fete, băeți, și ca tată de familie, a avut și supărări și bucurii după urma lor și tot a cheltuit.

La porunca boerului, diblele clincăniră : «clinc ! clinc !» Unele mai subțire, altele mai gros, de te umplea de nerăbdare și-ți dădea un fior de mulțămire prin trup.

Țigani puseră scripcele la gât, cobzele la piept, naiul la gură, țambalul după gât, și cu un picior dus înainte, Costache le șopti nu știu ce, și vioara din mâna lui începă cu glas ascuțit, cobzele drângăniră, glasul năului se suă până în înălțimea plafonului și țambalul ținea somnoros isonul, pe când un țigan mai tânăr, cu puțină musteață, cu ochii țintă la mosafiri și cu gâtul întins, începu

«Frunză verde samulastră
Ia eși mândră la fereastră
O'am adus o floare-albastră.
Of, ce chin, ce dor, ce jale
Pe la poarta dumitale».

Tocmai când începuse, veni și cucoana Elena, se mai uită la masă, trimise pe slujnică să pue vre-o câteva sticle cu șampanie în zăpadă, afară; se mai uită dacă toți au tacă-muri. Sticlele ședeau pe masă ca niște popice, iar pomierele cu mandarine, mere, portocale, păreau niște buchete de flori roz, roșii și albe.

Când auzi cântecul, tresări, o lumină i se zugrăvi pe față, iar când țiganul rosti :

«Of, ce chin, ce foc, ce jale...»

Boerul îi privi, înghițindu-și lacrimile, și strigă : «Eleno !» Iar ea dădu din cap, și două lacrimi sărate se prelungiră pe obraji, până la gură, pe care le sorbi ca pe niște picături de sănătate. Iar când lăutarii isprăviră, boerul băgă mâna în buzunarul jiletcei, și grăi cu glasul sugrumat, de mișcat ce era : «Să trăești, Costache !» Il bătu peste spate, și-i puse un napoleon de aur în diblă ; în vreme ce cucoana glăsuî rumenă de fericire :

«Să poștească boerii la masă».

— Nu voia să mă ia, — zise cuconu Nicu, mai încet, maiorului Aurel, — și eu mă sfăr-

mam. Apoi, seara luam și eu banda lui Ciuciu, stăpânul țiganului ăstuia, și-i trăgeam pe la poarta ei cu : «Of ce chin, ce dor, ce jale...»

— Da, — răspunse cucoana Elena, înțelegând de ce se vorbește, — când îmi era somnul mai dulce, auzeam pe sub ferestre : «Of, ce chin, ce dor, ce jale». Trecea dumnealui, înainte cu un câine alb, flocos, care ducea un băț în gură, cu două felinare de amândouă capetele. Eu când îl vedeam, îmi făcea inima sfârr!, și mă uitam la el, după perdele...»

Mosafirii se așezară toți la masă, iar țigani o dară pe alt cântec :

«Vezi rândunele se duc».

«Țuică ! Țuică !», strigă la slugi, cucoana Elena.

— «Indată ! Indată !», grăi un fecior de casă. Paharele de țuică se umplură, iar nea Iancu, vărul lui cuconu Nicu, făcù la lăutari semn să tacă și, ridicând paharul, începù : «Ei, nene Nicule și tață Lino, ziua de astăzi să vă găsească sănătoși și fericiți, încă mulți și nenunărați ani, și, și — aice lui nea Iancu, par'că i se încurcă gândurile, se scărpină la frunte și urmă : — și și, să dea Dumnezeu... ca, copiii copiilor dvoastră, scumpii și neprețuiții mei prieteni și rude, să vă mângâe bă-

trânețele și cât oi trăi și oi fi, gândul, inima mi-a fi nedespărțită de d. voastră».

«Amin», strigară într'un glas toți mesenii, pe când lui cuconu Nicu și cucoanei Elenei, îi curgeau lacrimile, în vreme ce toți mesenii urlară: «In sănătatea lui nea Nicu». «Să trăești, nea Nicu». «La mulți ani, tată». «La mulți ani, la mulți ani!» răsunară treizeci de glasuri. «Vivat!» Și ciocniră, și lăutarii întoarseră cântecul într'o suitură tremurătoare, de triluri, care însemnă vivatul boerilor. Paharele țicănite sunară nădușit, ochii tuturor sclipiră și gurile ca niște spărturi cât pumnu, deșertară cu lăcomie paharele după care toți se așezară liniștiți, iar cucoana și boerul, îi înghiie: «Da luați, luați! Da ia Lucrețio, madam Popescu, madam Ionescu, Ionică, Saftă, luați, că este de unde, am tăiat doi porci pentru voi». Ciasornicul din perete bătă unsprezece și jumătate, când s-au așezat la masă, lăutarii au cântat, paharele de vin s-au ciocnit, sticle după sticle s-au desfundat, și ora douăsprezece fără cinci minute, se făcu. Cuconu Nicu se uită la ceas, și grăi:

«Să se aducă sticlele de șampanie! Să se stângă lămpile! Și când îți auzi douăsprezece, Costache, să zici «Vivatul anului nou», și să destupați sticlele». — «Puf, puf», toți suflară în lămpi și toți tăcură. Nu mult și ceasul

din perete bătut somnoroș, douăsprezece. Atunci un «ura» nebun izbucni din treizeci-șidouă, de glasuri deodată; lăutarii începură un marș zgomotos, lămpile se aprinseră, sticlele cu șampanie pocniră ca niște pistoale, și toți se repeziră asupra gazdelor: «Să trăești, nene». — «Să trăești, tată, mamă». — «Tată, să trăești», și jumătate de ceas nu se mai isprăviră sărutările, îmbrățișerile și strângerile prietenești de mâni.

«La mulți ani, la mulți ani, să trăiți și voi, să vă trăiască copiii. Să le sărutați cununiile», se auzea mereu glasul cucoanei Elena.

— «Șampanie! Șampanie!» strigă cuconu Nicu. Și într'un zgomot asurzitor, bărbați, femei, deșertară feligeane, după feligeane.

Cât timp a ținut cheful, nu știu, dar știu că după sf. Ion, boerul Dornescu ducându-se la țară, pe un ger strașnic, a răcit și căzu bolnav,

Boala grea, din răceală s-a înăsprit boală de inimă. Om în vârstă, vorba ceea: «La mămaliga moale, puțină apă trebuie», și a zăcut omul până în Martie. I se umflară amândouă picioarele, și putreziră de vii și când a început mugurul să crape, cuconu Nicu și-a dat obștescul sfârșit. A fost înmormântare mare, au venit toți prietenii și fiecare au căutat să mângâie pe vaduvă, făgăduindu-i ori când sprijinul și masa lor.

Îți venea să plângi de înduioșare de ce auziai, și binecuvântai cerul că oamenii de bine încă n-au murit din lume. Ba, unul cuprins de prea mult devotament, i-a și hotărât o pensie de cincizeci de lei din leafa lui de trei sute, ce o avea ca șef de birou la un minister, dacă cumva văduva ar rămânea fără nici un ajutor, ceea ce a făcut, că după mântuirea discursului, cea să capete câteva zeci de străngeri de mâni, iar unele femei chiar să plângă; în vreme ce fiecare să gândea: «Oare mie ce mi-o fi lăsat nea Nicu?» — «Dar mie, unchiu?» — «Dar mie tata?» Însă nea Nicu ce fel de om a fost, că nu le-a lăsat nimic, că moșia era plină de datorii și-a lăsat doar copiilor și nevestei.

Și așa a rămas cucoana Elena singură cu fițița, plângând în fiecare dimineată amintirea și bunătatea dusului, însă mângâindu-se, că tot au rămas prieteni, cari s-o ajute. Dar în scurt s-a văzut: copiii au și cerut partea de moștenire și au pus moșiile în vânzare.

Cât de prieteni, totu-și au venit s-o vadă, că toți nădăjduiau că dacă nu glasuește testamentul nimic de ei, văduva poate le-a da ceva cum se dă de obicei la praznicul de șase săptămâni după mort, când îi face parastas, — ceva din lucrurile și scumpeturile mortului. Mai ales nevasta lui nea Iancu prietenul din copilărie, nu

era zi să nu vie și să nu întrebe pe văduvă : ce mai face, și da unde da și venea la vorba, ce are să facă cu biuroul, cu biblioteca, și tot o cerceta : dacă nu cumva slujnicile ori altcine-va nu-i dosesc din lucrurile boierului, și îi da în grijă că slujnicele sunt hoate și să nu-i fure cumva ceasul de aur, ori inelul, ori acul de cravată cu briliant, ori șuba chiar, că la urma urmei, poate barbatu-său ar cumpăra ceva să aibă un *suvenir* dela nea Nicu, că numai poate după el, că de când s'a dus mortu, nu-i Iancu ei în apele lui și câte altele.

Așisderea și celelalte neamuri și prieteni la fel, iar cel ce-i făgăduise cincizeci de franci pe lună, se înslujbă să-i facă orice îndatorire, doar, doar, credea că i-a da măcar ceasu, măcar un rând de haine mai bune. Dar au rămas opăriți, că parastasul veni, și coana Elena, care nu-i bănuia de ce tot veniseră în fiecă zi, a chemat niște oameni de pe drum, și le-a dat din haine, din rufe, iar rubedeniilor le-a dat doar o masă, și s'a jeluit atuncea, că moșiea e datoare, că ea rămâne săracă, că are bani dați cu împrumut, și trebuie să se judece să-i scoată. Și așa nu le-a dat alt ceva nimic. Asta a făcut pe unii să strâmbe din nas, altul să prindă racilă la inimă, iar cel cu cincizeci de franci din leafă, să dea din cap și să zică : «Și i-am făcut atâtea

servicii, să nu-mi dea măcar un rând de haine mai bune, barim acul de cravată». Iar nea Iancu, cuconu Iorgu, a părăsit casa cu părere de rău, uitându-se la biblioteca cu cărți scumpe, literare și judiciare și cu biuroul de nuc lustruit cu sticlă deasupra, și cu tot soiul de bibilouri și de călimări scumpe. Au mai venit pe urmă, așa de ciudățenie, dacă nu cumva văduva s'o fi răzgândit afară de cel ce făgăduise cincizeci de franci pe lună, dar și ceia cum veneau, așa plecau. Nu stăteau mult: unu că are treabă; altul că îl așteaptă nevasta, altul că are niște afaceri. Și femeile au mai venit și toate au plâns cu văduva amintirea lui nea Nicu, nu că le durea, ci unele plâneau așa fără să știe de ce, altele că-și aminteau că și ele într'o zi pot să rămână văduve, și că și ele poate, au să fie despuiate de aceleași bunuri, și fiecare o ispiteau cum trăește, iar când le spuse că a dat drumul la slujnică, la bucătăreasă, că pensia ei se strânge la 30—40 de franci pe lună, că nu poate scoate banii împrumutați, că mănâncă acolo ce găsește, o ciorbă și mâncare, toate au strâmbat nasul.

Biata femeie, se așteptă să-i zică: «Vaai, da lasă, că te ajutam noi, până ți-i scoate baniii. Îți dăm noi ceva împrumut»; ori: «Vino în cutare zi la masă la noi».

Cuconu Iorgu cu nevasta, singur, a poftit-o

odată, ca în fiecare duminică să vie să iee *dejunul* cu ei, și că le-ar face mare plăcere.

Și au venit prietenii, unii care au venit odată, n'au mai venit a doua oară, cei ce au venit de două ori, n'au mai venit a treia oară, și tot așa, dar în schimb s'a întâlnit cu ei pe stradă, și ei s'au desvinovățit că-s *ocupați*, că au fost bolnavi, că le-au fost femeile bolnave, mă rog năcazuri, dar să poștească ea pe la dâșii ori și când: seara și în toate duminicile și sărbătorile. Și în felul ăsta, dintr'atâția prieteni ce au petrecut și răs în casa lui «Nea Nicu», în timp de un an, cu închiderea ochilor lui nu s'a mai văzut unul și astfel cu se strecoară o noapte după o zi, așa și uitarea se așternu peste casa văduvei răposatului boier Nicu Dornescu.

Moșia s'a vândut de creditori, și biata femeie nu s'a ales decât cu 10.000 lei bani buni, cu casele datoare la credit 10.000 de lei și cu pensie de 40 lei pe lună, din pensia de 150 de franci, ce o primea cuconu Nicu pentru slujba de judecător ce o avusese odată. Ceeace o silă să se mute în o bojdeucă la mahala.

Golul ăsta în jurul ei, îi umplu sufletul de adâncă mâhnire. A văzut că plânsul nu-i aduce nici un folos, și apoi găsi că prin

atâția prieteni au fost și de treabă, că s'a întâlnit cu ei și a poftit-o la dânșii.

Și într'o duminică și-a luat inima în dinți și s'a dus la cuconu Iorgu, care s'a arătat tare bine voitor pentru întâiaș dată. În altă duminică s'a dus la nea Iancu, vărul răposatului. Dar încetul cu încetul, mai ales femeile, i-au dat a înțelege că nu mai face de ei, că și ei îs necăjiți, și deci, ar fi mai bine să se mărginească într'atâta, cât a rămas: o femeie singură, acolo în cocioaba din mahalaua, unde se găsește, și cu lacrimile în ochi și la rugăciunea de seară și cea de dimineață.

C U S T E A U A

Acum, eu și cu Dumitru Mătușei Ioanei, umblasem, cu steaua, toate sărbătorile Crăciunului. Colindasem tot târgul. Dar cum câștigasem păraluțele, așa s'au și dus ba pe cărți de povești și de haiduci, ba pe văpsele, ba și pe ceva cofeturi.

Rămăsesem fără lețcaie și apoi, nu mai aveam la cine cânta, că de : omul, oricât de creștin ar fi. primește un stelar doi ; și de acolo, închide ușa. Și tot nu ne-am sinchisit atâta, dar din toată truda noastră, uitasem să ne cumpărăm clopoțel de sf. Vasile. Că e un lucru ciudat ; tocmai când ai bani par'că te îmbeți, ceva mare par'că crește în tine și uiți de toate și-i dai tocmai pe ce nu trebuie. Când îți lipsește ceva, și n'ai grețar, zici : «Doamne, de aş avea bani, cum l-aş mai cumpăra».

Acum, mă gândeam : unde să mai mergem. Eu auzisem dela frate-meu Tănasă, că el

după ce stelărea prin târg, lua și satele și se tot ducea, și nu venea decât după sărbători. Și lucrurile astea ședea ca o ispită în mine. Totuși nu știu de ce — că nu l-am urmat, așa de îndată, — de data asta, însă, stelăritul lui din ce în ce mă ispitea mai mult: că îmi zisei; «Dacă m'aș duce și eu cu steaua unde-va»? Și fuga la tovarășul meu care și el se sbuciuma unde să găsească un clopoțel. Și hai, pe sfat, când numai ce el, grăi:

«Știi ce? hai la Lămășeni, că avem un prieten, Gânju, și om dormi la el».

Lămășenii e un sat spre sfîntit de târg, băgat în o hraie de par'că te prăvali în iad. Și, știeam satul de când fusesem odată cu tata la Horonceni, la hram, la Dumineca-Mare și care e dincolo de Lămășeni, la granița Bucovinei. Și 'mi aminteam de Lămășeni că are o biserică albă și cu turla ca o căpățină de zahăr ce se vede chiar cum ieși din Rădășeni, la poarta țarinei.

Și, așa, pe aproape de toacă, după ce ne încroșnăram cu ce avurăm, mai gros, fără să spunem cui-va o vorbă, ieșirăm cu steaua în spate.

În văzduh plutea un ger tare și înghețat; promoroaca ședea pe pomi ca florile albe primăvara. Stâlpii și sârmele de telegraf păreau văruițe. Lăsarăm satele din prejma târgului, suirăm și coborârăm niște dâmburi și

dădurăm în Rădășeni, cel mai mare sat și mai bogat din prejma târgului; iar dincolo de sat, deasupra unui șes înalt, încă din târg se vedea o rariște de mesteceni, de părea o oaste, și care de aproape erau albi și dreپți ca niște lumânări.

De aice, dela rariștea asta, ni s'a deschis o lume nouă, lasă că vedeam biserica din Lamășeni, dar și tot șesul Moldovei ca o masă cu o față albă, și de pe care se înălțau fioresi, și fumegați de păclă munții Neamțului acoperiți cu brad ce păreau niște ghebe de cămile una lângă alta. La poalele lor, ca niște grămezi de cușme albe se vedeau satele: Baia, Sasca, Bogata și altele, din care nu se desprindea din păclă decât turlle bisericilor; iar câmpul până în sat era presărat cu cioate de copaci.

Dar cu cât înaintam, cu atâta ne pătrundea și frigul, iar ajunși în rariștea de mesteceni, mânilor ne erau ca toaca, ba în singurătatea și înfiorarea munților începuse să ne și îngrijoreze, căci cioatele pe întinderea zăpezei păreau niște lighioi negre care par'că se mișcau și înaintau spre noi tiptil. Ceeace făcu să simțim o sieală și un fior rece prin șira spinărei și să ni se strângă inima. Totu-și să nu ne arătăm tocmai fricoși și să vedem ce e cu ele am dat-o pe cântece și chiote. Trecurăm un rând de cioate și am stat pe loc. Nu se

mișcă. Inima aicea ni se mai încălzi. Trecurăm altul tot așa. Atunci mai prinserăm și o leacă de suflet. Și nu mult, ne-am dat seama ce-s, deși încă nu eram lămuriti dacă una din cioate nu-i vre-un lup ce ne pân-dește. Și numai când dădurăm de biserica satului am răsuflat și am răs. Dar abea trecurăm mai încolo, și iată și un om în cale cu un băț în mână :

— «Ați venit cu steaua, hai?»

— Venit bădică, primesc oamenii ? îl întrebă Dumitru.

— Apoi da, răspunse el, nu prea sânt pe acasă ; îi satul pustiu : toți îs la târg pentru cumpărături de sf. Vasile, da-i găsiți mai pe sub seară și mâne.

În adevăr, așa era : dăm să intrăm la o casă, două, ușa închisă și glasuri de copii ne răspundeau pe la ferestre :

— «Nu-i mama acasă.

Alții ziceau : — «Veniți diseară când a venitătuca !» iar noi eșeam pe poartă cântând :

«Naștearea ta Hristoase
Nu'i mama acasă.

Toemai în inima satului am găsit la o casă o babă și niște copii, care ne-a dat cinci parale. La alta găsirăm numai gospodarul deșdeocând niște popușoi care și el ne-a dat tot pe-atâta. De acolo, aceeași baftă ca la

intrarea în sat, ba încă avea să ne mânânce și câinii. Cum nu erau oamenii acasă, cam nu prea eșea lumea să ne apere. Așa că ne războiam noi singuri când cu steaua când cu bățul, strigam, dam, iar de se tâmplă să scăpăm bățul dădeam și cu căciulile.

Așa am dus-o până pe înopțate. Deodată, numai ce auzim niște cântece răgușite dinspre partea de unde veniserăm și nu mult ne ajunseră niște oameni, care în care, care pe jos ; se înturnau, dela târg.

Luminele, una câte una, se aprindeau pe la case și noaptea se întindea tot mai deasă tot mai păcloasă, pe când frigul ne strângea par'că în un cerc de oțel. Și ni se făcuse și somn și foame.

Acum, văzurăm ce făcurăm și mă gândii cu dor la vatra caldă de acasă, la cărțile ce le lăsasem și la mâncărica care poate mă aștepta în șperlă. Totu-și amintindu-mi că Dumitru are un moș Gânju, îi zic :

— Ei, Dumitre, unde ți-i Gânjul tău ?

— Apoi, răspunse el, eu cred ca de *amu* am putea să mergem la el.

Și o apucă înainte prin păclă, prin niște uliți strâmte dâmboase și cu hopuri de omăt de nu luai seama te duceai dorului, iar eu după dânsul cu steaua în spate.

Ocolirăm vre-o câte-va uliți când suind, când coborând tot în lunicuș și spre afundul

satului ; darăm în o fundătură întunecoasă ca un beci și poposirăm la o poartă de ostrețe, la o casă. Din pricina nopții și a păclei nu se vedea decât ferestrele înghețate ale casei licărind cu o lumină slabă. Un câne alb se dădă năvălaș la poartă, după care se și auzi o ușă scârțâind și un om în cămeșă se grăbi spre noi strigând : «Țiba șarlă!»

Nu știu cu ce lovì în el, că javra se îndepărtă schelălăind.

— «Buna seara, moș Gheorghe, primiți cu steaua ? o i-a tovarășul cu vorba.

— Primim, cum nu ; poftim ! Și omul deschizând poarta, intrarăm. Apoi, o luă înainte, deschizând ușile casei cât erau de mari.

Atunci, îl văzui : un român mic, ca de șase-zeci de ani, cu mustața, părul albe, cu genele stufoase și albe și cu fața scrijelită de încrețituri ca o poamă uscată și cu o țalcălie albă. O căldură dulce și înviorătoare ne isbi făptura. Pe policioara hornului un găzuț își clătina lumina slabă și lunguiată de par'că i-ar fi fost somn. Pe vatră un foc inimos povestea mai bine celor din casă, pe când în para lui un ceaun prins cu toarta de un cârlig în horn, huia ca un cântec de clopote tare departe.

Noi, cum pășirăm pragul, am și dat-o pe cântece, popoțindu-ne ca de obicei cu steaua în fața icoanelor,

Iar cum aveam nevoie de moșneag, știam unde să-l lovim. Intre toate cântecele de stea, era unul :

«Oh, amar și grea durere,
Moarte fără mângâiere...

Apoi, cântecul ista avea un ghiers așa de trăgănat și de molatic, că moșnegii și babele se băgau în horn și plâneau. Și între cântecele ce le am cântat am zis și pe aista. Și n-a fost degeaba, că moșneagul a și dat-o pe sclifoseală, și pe ofuri dureroase după care ștergându-și lacrimile grăi oftând ușurat : — «Să trăiți, măi băeți și D-zeu să vă deie sănătate.

— Dar ai cui sunteți dela târg?»

Eu, zise Dumitru, îs a lui Costache Pietraru din ulița Zidarilor, și el, urmă el, arătându-mă cu capul, a d-lui Vasile Sumanaru.

— Doamne, făcu moșneagul, ștergându-și ochii cu mâneca cămeșei, doar nu-ți fi a lör ? — Apoi, dragii moșului, n'ați cam nemerit-o bine pe aice, că 's oameni săraci și vremurile grele. Amu, dacă ați venit, n'are să vă dăe nimeni afară din sat, da v'a sluji pe altă vreme».

Da, noi, la vorba asta, crezând că ne dă a înțelege că nici pe el nu l-am găsit în toane bune, stăteam gata, în picioare, să ieșim, când el urmă : «Da ședeți ! Rămâneți aice ! Eu tot îs singur. Imi făceam chiar amu oleacă de

mămăligă și pe urmă îmi era gândul să mă culc.

Vorba moșneagului par'că ne luase o greutate de pe inimă și par'că ne-am mai luminat; iar privirele noastre se întâlniră într'o singură rază de bucurie, că am zis într'un glas des-morțit :

«Apoi, bogdaproste moș Gheorghe și Dumnezeu să-ți dăe sănătate că zău nu știam unde dormi noaptea asta».

— Apoi, bine ați făcut, răspunse dânsul : D-zeu v'a adus. Atâta îmi pare rău că-s năcăjit, că-s singur. Am avut și eu babă, am avut un băiet. Erau alte vremuri. Amu trăesc și eu cum pot».

Însă, ceaunul de pe foc, din ce în ce, își inteți cântecul. Focul îl năpădi din toate părțile; apa se ridică în clocote înspumate până la gură cu un sfârâit surd și lung.

Moșneagul repede luă o covățică de pe horn cu melesteul în ea și cu pumnii turnă de câte-va ori niște făină, apoi, cu culișerul tăie făina drept în două și lăsă ceaunul să forfotească în voia flăcărilor.

Însă de afară, veni o bocănitură în perete la care bătrânul se uită la geam și glăsuî :

— Mai stai! Mai stai!.. Apoi, uitându-se la noi grăi : «Cobei al meu, cănele acela care a dat la 'mneavoastră vrea să-i dau drumul». Și luând un cuțit ieși. Auzirăm niște scâr-

țaituri de scară cu spițe, un dudăit prin pod, apoi alte scârțâituri și după un dupăit, moșneagul își făcu vederea cu o bucată de carne afumată și cu niște cârnați.

— «Carnea asta, zise el, e din Gavril al meu. Să vezi ce purcel era aista, par'că era un copchil : tot știea. L'am cumpărat an iarnă dela o fină a mea. Era numai cât o mână. L'am crescut numai în bulendre pe cuptor, și închipuește-ți s'a făcut cât ți-i mascurul gras și frumos. Când l-am scos în primăvară, s'a împrietenit cu Cobei și trăiau amândoi ca frați : dormeau în același coteț. Pesemne în dorul lui Vasile, fecioru-meu. Eh ! Eh !» Și scoase un oftat prelung de dureros : «Așa era și băetul meu ca 'mneavoastră. Iar, când am tăet purcelul a scăpat cu hangerul în el, și, închipuește-ți, cânele l-a prins de o ureche și l-a ținut în loc până l-am prins».

Moșu mai voi să zică ceva, dar ceaunul forfotea înădușit, ceeace arăta că trebue mes-tecat. Atunci, luă un scăunel cu trei picioare și, răsturnându-l cu crăcanele în sus, puse repede ceaunul între ele.

Cât ai clipi mămăliga fu pe o măsuță albă și un abur de făină proaspătă măcinată ne bătù nările deșteptându-ne și mai mult foamea. Par'că simțeam cum se duce friptura ca untul pe gât. Și, în adevăr că mergea numai în cogâlțuri.

Dar, în sfârșit mâncarăm de se uită moșneagul speriat și la noi și în strachină. Noroc că auzise ai cui suntem că ar fi zis că suntem niște feciori de vădană săracă.

— «Luați, zicea dânsul întingând cu rușine tot pe marginea blidului.

De-odată, auzirăm altă bocănitură în perete, o greptănătură și un cap de câne alb se ivi la fereastră.

«Oare ce-i acolo? întrebai cu frică un cumva vre-un drac se uită la mine.

— Cobei al meu, răspunse moșul; i-e foame. Să-i dau și lui drumul. Da să nu vă temeți că dă, el, așa, da nu mușcă: spintică el la băeți ismenele pe drum, da nu mușcă.

Și moșneagul fugi în tindă de-i deschise și nu mult un dulău mare alb flocoș, de stână, cu două dungi cărămizii la șoldurile de dinapoi, și la gât cu o curelușă, intră uitându-se cu niște ochi ce par'că căutau ceva bun.

— Aista, ne-o scăpat pe băetul meu dela înec, grăi bătrânul; și rupând o bucată de mămăligă i-o svârli: «Na!» Apoi, înturnându-se spre noi grăi: — «Știe tot ca omul».

Totuși, mie mi se strânse inima de grijă și simții sângele răcindu-se în mine de frică și urcându-mi-se cald în urechi.

Cobei prinse dărâbul și o porni spre ușă,

uitându-se cu coada ochiului la moș ca și cum i-ar fi grăit : — «Hai, dă-mi drumul!» — Vrei să eși ? îi zise moș Gheorghe. Hai !... Și ieși afară. Iar moșneagul întorcându-se zise :

«Amu, mănâncă ce mănâncă și o ascunde în gunoi că-i cald, pe când i-a fi foame».

Focul în vatră se potolise, de numai rămăsese decât jarul ce încet, încet se acoperea cu o spuză albă, din care nu svâcneau decât arare flăcări albastre.

Bătrânul trase o parte din jar cu vătraiul la gura sobei ce venea pe aceeași vatră, și svârli pe el câteva lemne din o răchită scorbunoasă care și începură a țiuî și încetul cu încetul, soba a trage lemnele a lua foc. După care ne pofti să ne dăm mai aproape, apoi, urmă :

— «Bată-vă să vă bată noroacele : Și zi a d-lui Costache Cociorvă ești d-ta ? și suci capul către Dumitru. Și d-ta, îndreptându-se spre mine, a lui Vasile Sumănariu ?» Și se dădu spre povestit toată prietenia cu părinții noștri de când era lupul cățel și pisica miel. Cum noi nici nu eram și venea cu băbușca lui la părinții noștri. Și că a fost cuprins ; dar că având o judecată cu niște nepoți de frate, pentru niște pământ, a pierdut procesu, deși frații lui fuseseră înzestrați de părinți ca și dânsul. Dar frații vânzând pământul, nepoții au tăbărât pe el, și i-am luat locu, că n'a avut înscris de îm-

părteală, că am fost toți înzestrați după legea veche fără nici un zapis. Și din pricina asta, baba de scârbă a murit într'o iarnă, și-a a rămas el cu o fată măritată în satul Sasca și cu băietul. Și când grăia abea își ținea plânsul, după care dând din cap nemângâiat urmă :

— Ai, ce băet mare am avut?

— Și era mare? îl întrebaram noi.

— Ia, așa ca d-voastră de treisprece pe paisprece *ai*.

— Și, ce a avut de a murit? îl întrebai.

— Ce să aibă : i-a s'a dus amu doi *ai* la moară, ici la Rotopănești și, la opust s'a ajucat la harjoană cu *copchii* și unul la împins, nu știu cum, și a *chicat* în apă ; s'a pălit cu ceafa de un țăruș. Și să vezi, cănele, când să se pornească de acasă, par'că avea *știmă* ; îi sărea înainte, bătea la el, îl apuca de antereu — știi tot drumul a fost așa până lă iaz — și tot cănele a sărit de l-a scos din apă. Da ce folos, amu era gata. Și așa am rămas fără dânsul.

Dar pleoapele începură a ne fi mai grele și tot mai grele, de nu le mai puteam ridica.

Focul din sobă se mântuise și acum era ca tigia. In casă se încălzise bine ; feres-trele vărsau, șiroaie de par'că le ploua ; iar pe noi căldura așa ne moleșise că mai nu cădeam,

Moș Gânju trase jarul la gura sobei, se uită cu milă la noi și grăi :

— «Apoi, dragi moșului, să ne culcăm că și eu îs trudit».

Mie îmi așternu în vatra focului. Dumitru se culcă lângă sobă ; iar după ce se închină stânse găzuțul și se suî pe cuptor. Nu știu moșul și cu tovarășul cum le-o fi mers, dar eu cum pusei capul, am și fost cu dușii de pe lume : mă visam cu steaua și am câștigat o mulțime de parale. Și așa de bine am adormit, că și acuma câte odată, când mă duc prin ger, mă gândesc la vatra lui Moș Gânju și, parcă amintirea îmi încălzește sufletul.

Când am deschis ochii, un soare cu dinți bătea în ferestrele oblorite de ger, pe al căror ghiață erau zugrăvite florile cele mai minunate și ierburile și copacii mai ciudați de nici cel mai glibaci pictor din lume nu le-ar fi putut face nici în cine ști câtă vreme. Imprejurul ușei și clanței era bruma cât degetul de groasă. Moșneagul era sculat ; focul duduia iar cu drag în sobă, în gura căreia era un ceaunaș de mămăligă și sfărâea o tigaie împrăștiind un miros de friptură de Gavril.

Incet, încet, florile de zăpadă de pe geam se topiră ; urmele dela ușă se șterseseră și în casă se făcea tot mai cald.

Inviorați la suflet de o leacă de gustare i-am mai tras moșului vreo două cântece și, luându-ne ziua bună, am plecat petrecuți de dânsul până la poartă, care se uita nedumerit după noi.

Soarele era ca o oglindă pe verdele spălăcit al cerului de iarnă. Și era un ger de scăpăra înaintea ochilor, iar satul par'că se pregătea de primirea unui împărat, așa era cuprins de tobe, fluere și pocnete de bice. De data asta, ne-a mers mai bine : că, găsirăm oamenii acasă, de și aceeaș pricopseală cinci parale ici, dincolo zece bani, și tot însoțiți de vorbele : «Iertați că au fost sărbători, și-și vremurile grele».

Și, intră ici, intră colea, mai cu cântatul, mai cu degeratul, ajunserăm la crâșma satului de unde venea gălăgiă și cântece de lăutari și lălăit de femei.

— Hai să intrăm și la crâșmă, ne înbie-răm noi.

Când am deschis ușa, o duhoare greoaie, închisă, de rachiu și de tutun ne băt看 nă-rile de ne îneca sufletul. Și toți s'au liniștit de par'că ar fi văzut pe mitropolitul și-și scoaseră cușmele. Un om cam fonfăit cu luleaua între dinți, îmbrăcat cu cojoc și opinci, îi dă scoțând luleaua și scuipând : «Aa, stelari ? Ia cântați, că oi avea, eu, zece bani la viața mea să vă dau».

Crâșmarul, tot un sătean, cu căciula lungă și cu vârful dat pe ceafă — țurcănește — ședea cu coastele răzâmate de tejgheaua plină cu sticle și pahare, și cu obrajii în scafele palmelor, se uita cu băgare de seamă la paharelele ce le goleau mușterii, pe când lăutarii rînd stăteau pe laiță uitându-se nedumeriți că le-am stricat cheful. Zicând și aice, noi, vreo trei cîntece, omul fonfăit a scos zece bani din o pungă și ne-a întins zicând; îngâmfat: «Na!» Iar crâșmarul umplând două pahare cu rachiu ne puse înainte pe o masă cu o bucată de pâine.

La un semn al omului fonfăit, scripcari începură a cânta din nou; iar el a striga cu veselie și a juca:

«Ș'apoi unul, ș'apoi două
 Ș'apoi trei, ș'apoi patru,
 Ș'apoi cinci, ș'apoi șase,
 Ș'apoi șapte, ș'apoi opt,
 Ș'apoi nouă
 Ș'apoi patru-zeci și nouă.
 Ai, săracul trupul meu
 Tot ciolanu face un leu».

Femeiele se dară și ele pe cântat și gălăgia începu din nou.

Rachiul ne învioră bine și ne schimbară mințile și ne năpădi și o foame să ne mănânce inima. Acum, ne săturarăm de stelărit, iar când eșii îi zic tovarășului:

«Măi, Dumitre, de amu, hai acasă».

— Apoi, de mers, mergem răspunse el, da ce mâncăm ?

— Apoi, iacă, na mâncare : cinci parale pâne și cinci măslina și iacătă masa.

Intr'o clipă mă repezii înapoi ; luai ceva de a le gurei și, molfăind o pornirăm spre poarta țarinei.

Cu toate că visasem pe vatra moșului că am câștigat mult, dar împlinirea atâta a fost din tot cântecul nostru : un franc și șapte zeci de bani și nu ne venea la socoteală față de cele ce îndurasem. Inșă, vorba oamenilor : «Să iertăm că au fost sărbători, și-și vremurile grele».

Și, cum spusei, o luarăm la picior să ieșim din sat.

De odată, o pâclă năvăli pe ulițele satului ca un fum într'o casă cu o cahlă astupată, și frigul prinse să se întetească tot mai mult.

Pe drum, nu ne-a fost așa urât că ne-am mai întâlnit cu oameni ce veneau dela oraș cu târgueli pentru urători. Și iată-ne iarăș la rariștea de mesteceni unde răsufiarăm mai ușurați, de și ne era frig, de nu știam unde să intrăm, noroc că am dat în Rădășeni. Dar și aice, altă pățanie că tot frigul ne-a făcut să necăjim și pe oamenii din satul ăsta. Și apoi, îmi era ciudă că numai pentru un franc și șaptezeci bani am tremurat noi atâta ? Numai

bietul Dumitru par'că numai gândea nimic, ci numai își trăgea sufletul pe nasu-i roșu, și cu mâinile roșcovă pe bățul stelei care de data asta o ducea el.

— «Măi, Dumitre, îi tăiei mocneala, hai, și om intra pe undeva să ne încălzim. Și să mai luăm ceva gologani.

— Hai, răspunse el plângător și trăgându-și sufletul pe nas.

Și intrară pe o poartă la o casă, mai gospodărească, acoperită cu șindrilă, naltă în pereți, și cu ferestrele mai acătarea, însă găsirăm ușa închisă și vreo patru copii pe la ferestre: «Nu-i mama acasă!» Când să ieșim, un câne negru la noi, să ne rupă, care stărnî și alți câini din vecini. Abea dădurăm în drum. La altă casă auzirăm cum au închis ușa, dar cum am dat pe prispă, o fată și niște copii să pitiră pe sub laițe. Și așa colindară câteva case. La una singură găsim o femeie stând pe o vatră și cosea nu știu ce. Un copil ca de șapte ani cu căciula în cap, se bleoji la chipurile de pe stea, ca de sub un clopot. Era cam întunerice dar era cald și asta ne mai învioră, de și ne usturau amarnic urechile.

După ce cântară, femeia ne mulțami și zise către băet: «Măi, Nicuț, ia dă tu bănuțul ceta al tău, să-l dau la băeți, c'au cântat».

— Nu vreau, răspunse băietul, dând din cap și sucindu-se din umeri cu îndărătnicie.

— Da, dă-l măi Nicuț, îl îndemnă femeia rușinată, dar blajin, că oi schimba amuși cinci parale, și ți-oi da îndărăpt părăluța.

— Nu vreau, să sucì din nou copilul.

— Atunci, grăi ea rugător; adă colacul cela de colo, de sub pernă, și îi arată un clit cu perne și lăicere la capătul patului; să dau măcar atâta băeților.

— Nu vroi să-mi dai colacul, răspunse el bosumflat.

— Dă-l, îl mai îndemnă femeia, cu glas desmierdător, ca amuși îi umbla cu clopoțelul și îi *câșliga* alții.

Dar copilul plecă ochii în jos, sclifosindu-se și umflându-se ca un arici. La care femeia se întinse de pe vatră la chitul cu perne și băgând mâna scoase un colac împletit și ni-l dădu.

Afară, un câne negru se dădu la noi mănios de par'că zicea: «Dați colacul înapoi hoților!»

— «Măi, auzirăm glasul femeii; dute de apără băeții de câne.

— Nu vreau! se auzi glasul jimbaturii: «Ce caută covrigarii la noi».

Și pe când noi ne apăram de javră, numai ce auzirăm în casă: poc! poc! și un valeu! Valeu! Nu da mamă, nu da! — Valeu? —

«Na! Na! se auzi glasul femeii odată cu dupăcelile. Nu vreau ceea, nu vreau ceialaltă. Da până când?»

Și n'am scăpat de câne decât dându-i o bucată de colac. Și afurisitul tot a alergat după asta și pe drum după noi. Dar nu știu cum am dat cu steaua că i-am cam smintit un colț. Și n'am scăpat de câne decât intrând în altă ogradă. Noroc că aice erau șarlele legate.

Aice, casă mare, cu târnaț șindreluită cu șipci în săgeată, cu ferestrele nalte, cu două geamuri și cu șuri noi în curte. — Semn de om chiabur.

«Ia, aice, vorbirăm noi, de nu ne-a da ceva». Și intrarăm.

În casă nu era decât o femeie tânără care alăptă un copil pe vatra sobei. Pruncul lăsă hrana și se uită la noi cu ochii holbați; iar femeia îi grăi cu glas dulce și cu ochii plini de dragoste: «Stelari, puiul mamei, stelari!»

În casă, numai pălitare și șervete prin pereți, straie noi, sumane și rochi pe rudă, un clit de lăicere cu perne albe până în podele, și un perete de icoane.

«Aice, îmi zisei eu, trebuie să șadă un om mai darnic». Când mântuirăm de zis: «Acest dar și bucurie ce a fost la nașterea lui Hristos, să fie și în casa dumneavoastră de folos», femeia îmi zise întinzându-mi copilul care

începu să țipe: «Ține mată băietul puțin». Și pe când eu, ca o mașină îl luai în brațe, femeia repede ca o căprioară sări, se întinse în vârful degetelor și cu mâna cotrobăi după grindă și scoase un ban și mi-l dădu, în vreme ce copilul țipa ca și cum l'ar fi tăiat cineva. Repede mi-l smulse ca pe un odor din brațe și începu să-l mângâie. Noi am crezut că ne-a dat cinci parale și mulțumind, am eșit. Dar când eșirăm în ogradă eram learcă pe manta de sus până jos. «Na, mi-am zis, după nuntă și cal de ginere». Iar tovarășul meu râdea de se ținea cu mâna de inimă: «Amu ajunseși și dădacă!»

Acum, cu banul ista aveam tocmai un franc și șaptezeci și cinci de bani. Inșă, când eșirăm în drum, am dat că-i un ban de pe vremea când era Franț Iosif, în fașă.

Cu asta, mi s'a tăet tot cheful de stelărit iar tovarășul meu grăi: «Să mergem acasă».

Și, chinuiți și amărâți o luarăm la drum în harhatul cânilor pe la porți, hotărâți să nu mai călcăm piciorul nici în satul ista.

Cu cât ne apropiam de sfârșitul satului, cu atât un vânt, venit nu știu de unde, începu să ne ardă în față; iar până să ajungem în vârful unui deal, eram toacă de înghețați de doar cu inima mai trăiam.

Nu știu, dar frig amarnic ca acela, nu-mi amintesc decât pe unul: mergeam odată 'a o

judecătorie, la țară ca slujbaş și dacă mai ținea o leacă drumul și picam în șosea. De data asta, pe fețele noastre vinete doar nasul era roșu la vârf și ne lăcrămau ochii; iar promoroaca care plutea prin pâcla deasă par'că ne învelise cu straie brumării. Apoi, până la rohatca târgului, sfinte Dumnezeule, ce am tras! Și numai când am dat în oraș ne-am mai ogoit. Aice, aceleași sgomote de tobe și buhaiuri, ca prin toate părțile.

Pe drum ne întâlnirăm cu prietenul Chitarcă și cu roiuri de copilași încroșnați în straie groase, cu nasurile și mânilor roșii ca racul, iar uni mai mici abea ținându-și clopoțelele în mâni de frig și alergând veseli și nerăbdători dela casă la casă, urând și strigând de unul singur: «Mânați măi! Hăi! hăi! Și Chitarcă s'a și lăudat că el abea atunci s'a pornit și a și câștigat douăzeci de bani.

Asta a fost ca și cum mi-ar fi băgat un cuțit în suflet. Și, plin de nerăbdare, dădui steaua lui Dumitru și fugii acasă.

Când m'au văzut ai mei s'au înseninat, iar când le povestii, au înlemnit. Barim, săraca mama — Dumnezeu s'o hodiească — s'a și gheboșat pe mătânii la icoane, mulțumind lui Dumnezeu că nu și-a prăpădit odorul; iar soră-mea mi-a spus că toată noaptea n'a dormit biată mamă și-a suspinat, ba tata să și gătise să facă jalbă la poliție. Dar eu

cum dădai de căldură au și început să mă usture urechile și buricele degetelor de nu mai știai unde asvârlii căciula și am dat-o pe chiuit, a sufla în mâni și a juca din picioare. Noroc că veni mama cu o strachină de apă rece de-mi pusei mâinile în ea. În vremea asta urătorii și năpădiră pe la ferestre. La asta lăsați și degetele și urechile și mă dădai pe jalerie de clopoțel.

Mama la mine: de ce m'am dus pe meleaguri și nu m'am îngrijit.

«Ei acum ce mă fac eu?» Și când mă gândeam că dracul cela de Chitarcă poate are câștigați cine știe câți gologani, mă apucau toate căldurile.

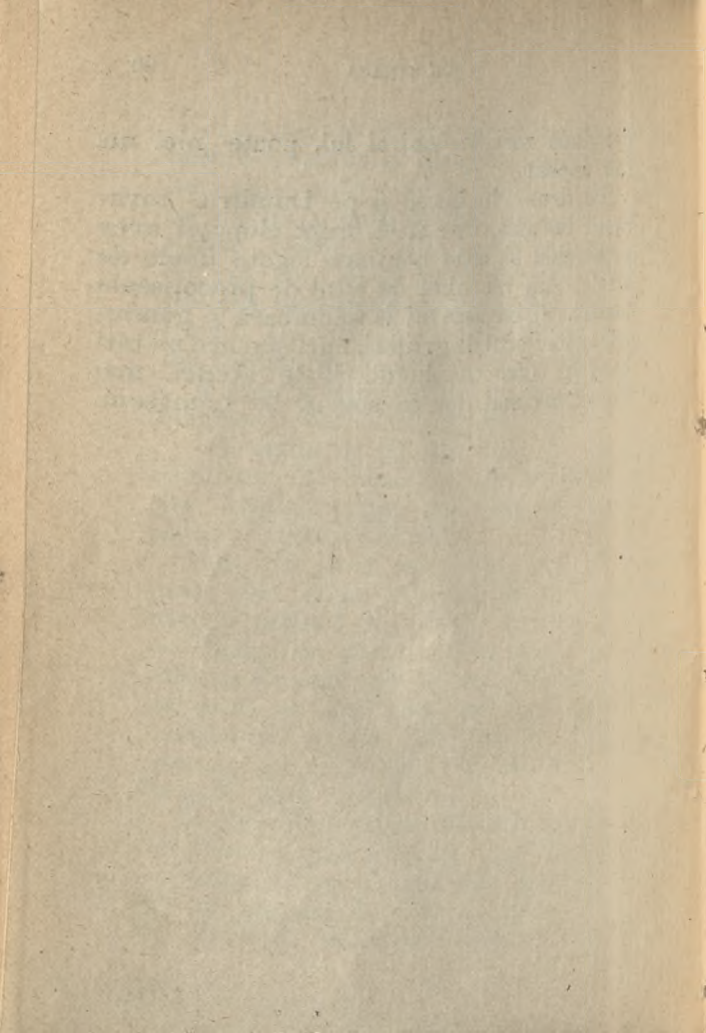
Însă, de odată mă trezii: încă de când eram mic, știam că aveam în pod, între fierării o talancă de vite, cu care mai fusesem cu dânsa, cu câțiva ani în urmă, la urat, la mătușa Ruxandra, și de care v'am mai povestit că după ce i-am urat, am fugit acasă, temându-mă să nu mă bată, că n'am urat bine, și pe care talancă de câte ori mă suiam în pod, dam cu ochii de ea.

Repede îmi ștersei lacrimile și, în pod, iau talanca, pun trăistuța dupe gât și, la urat.

Mama și toți ai casei abea își țineau răsul; iar eu crăpam de necaz, și dacă dracul cela de Chitarcă nu mi-ar fi răscolit sufletul cu

cei două zeci de bani ai lui, poate nici nu mă duceam.

Pe drum, întâlnesc și pe Dumitru, tovarășul de stea, care și el drept clopoțel avea niște chei și niște potcoave legate unele de altele. Am răs unul de altul de procopseala făcută. Și cu asta mi se schimbă și gândurile, căci dorul de greșări, nuci și mere ne târî care în cotro cu plugul. Și de atunci, mai ba să mă mai duc cu steaua la Lămășeni.

SFÂRȘITUL SĂRBĂTORILOR

Vine bobotează cea cu cruci de ghiață și cu ger mare. — Încă un crâmpei din șirul sărbătorilor. Și apoi, cine mai voia să serbeze zilele astea, putea să se roage lui D-zeu săi dea viață până la anul.

Nu știu altora cum li sa fi părut venirea zilelor ăstora, dar nouă copiilor și mai cu seamă mie, — cât fusei școlar, — pe de oparte, îmi făcea o nespusă bucurie, că mai aveam două zile de stelărit, dar pe de alta, grozav îmi venea peste mână. Nu de alta, dar a doua zi de sfântu Ion, la opt Ianuarie, iarăși aveam să aud : «tanga ! tanga !» clopotul dela școală. Și asta par'că îmi scădea ceva din suflet și mă puneă pe gânduri ciudate și chiar grele. Totuși, cât mai era până atunci, nu mă dam până nu'mi scoteam din capete cu obicinuitele jocuri prin zăpezi și cu săniuțele pe dealul Rădășenilor cu prietenii mei nedislipiți, buni de joc și acăstăi, numai zic de alții buni de pus la icoane și de scos ochii

498.356

cu cenușă. Că nu ne jucam cum să joacă copii de seamă, ci numai în bușeli, în trânteli; iar când veneam acasă, lasă că eram rupți de trudă, dar călcăile și tălpile la ciubote erau ca și lemnul de arin cojit de ghetuș, iar hainele și căciulele learcă de omăt. Băteau destul bieții părinți în noi de se îngrozeau și ei și noi, dar geaba, vorba veche; «Din coadă de câne numai faci sită de mătasă, nici din opaiț sfeșnic de biserică». Și abea așteptau sărmanii să vie școala, ca să ne mai ciomăgească și cei dascali, doar doar, ar scoate pe naiba din noi. Mai ales mama, amu se sătură de-abinelea și tot zicea:

— «De ar veni și școala ceea odată, să mi-l mai ieie de pe capul meu că m'a înebunit».

Și, apoi, par'că n'au mai fost și alte vacanțe și alte zile de școală înainte și după aceea? Și ori cât ne-au lungit urechile cei învățători, noi tot pe ale noastre le-am ținut, ba mai rău, că de ce ne ciomăgea de ce ne îndrăceam mai cu foc și le făceam în ciudă de își scuiپau sufletul. Dar de asta vă voi spune altă dată. De o camdată pot să vă povestesc, — să nu uit șirul — că de a doua zi de sfântu Vasile și până în ajunul bobotezei nu ne mai linișteam cu ghetușul și cu săniuțele și doar cum spusei de la începutul povestii sărbătorilor aveam și noi de scris

și de învățat destul și doar mai zicea mama :

«Măi băete, dar, tu, de ce nu mai pui mâna pe cartea ceea ; nu mai scrii că se apropie scoala ca mâne».

Ți-ai găsit : ori 'mi spunea mie, ori hornului. În mintea mea cloceau închipuirile cum să mă joc mai minunat și în inima mea sburda dorul de a da ochii cu băieții și zburdălnicia lunicușului și al bătaei cu omăt de nu știam cum să'mi fac vânt din casă.

În ajunul bobotezei, însă, mă linișteam și mă îngrijeam cu tovarășul meu iar de stea cum să'l știm mai bine pe «În Iordan botezându-te».

Cât de casa noastră își lua înfățișarea din ajunul Crăciunului : aceleași vetre văruiate din nou și date cu brâușor de chindru albastru. Aceeași masă cu vărzări și poame fierte. Cu osebite că mama mai gătea pentru preot și o cană curată ca să ne lese aghiazmă și un fuior de cânepă.

În ziua asta, ca și în ajunul Crăciunului, nu se mănâncă de dulce, ba unii, și mai cu seamă fetele de măritat, nu mănâncă nimic : toată ziua lucră și se culcă noaptea flămânde și însetate, doar o visa drăguțul că vine și le dă prin somn de mâncare și băut. Unele, la culcare, bat mătânii pe brâu sau pe bătă fustei ori a catrinței și o pun sub cap, și dorm. Altele fac și o turtă de făină de grâu

sărata ocnă și după ce o pun jos înaintea icoanelor și se închină, mănâncă jumătate din ea, și jumătate o pun în șervet sub căpătâi și se culcă fără să beie pic de apă. Și așa ci-că își visează ursitul că vine și-i dă să beie apă.

Mama mea mi-a spus, că și dânsa învățată de o femeie așa a făcut și, a și visat pe tata, fără să-l fi văzut vre-odată, că a venit și i-a dat să beie apă din o cofiță, iar pe primăvară s'a și măritat.

Apoi, altele fete, tot spre ziua de bobotează, se desbracă în straiul Evei, când era în rai și se așează în fața oglinzei între două lumânări și stau și se uită, și pe cine o vedea în oglindă plăzmuindu-se, acela i-e partea. Dar fata trebuie să fie tare de fire că de nu, se zărdește, Doamne ferește, ba chiar poate să și moară. Intr'un an tata, îmi spuse, că o fată de la dânsul, de la Liteni, a vrut să-și facă de ursită în felul ăsta și a văzut în oglindă pe drăguțul ei mort în salaș și a și căzut jos și a murit. Dar eu am să vă spun altă comedie: In târgul meu, la un boer, s'au tocmit într'o toamnă doi tineri vecini din un sat: un băet și o fată. Cu jurământ ca amândoi să facă parale și apoi, să se cunune.

Fata a intrat *pocoioavă* la copii; iar băietanul ajutor la grădinărie. Acum, fata trăind

la umbră și cu boerii s'a făcut mai frumoasă și a prins lipici de feciorul din casă, s'au cum îi mai zice mai pe boerie «lacheu» și nu s'a mai uitat la băietan. Da băietanul se chinuia cu dragostea și cu năcazul că fata începuse să facă și pe o leacă de duduca și nu mai vorbea cu dânsul. Acum, în seara de ajunul bobotezei, boierii s'au dus la o masă ; feciorul prin oraș. Da băietanul, cum dăduse în câșlegi ar fi vrut să se însoare, da ar fi vrut să știe la ce capăt are s'o scoată cu fata, și așa, s-o gândit să intre în odaea ei și să se ascundă undeva, ias când ceea a intra, el să iasă și s'o întrebe ce are de gând să facă cu dânsul. Zis și făcut, băietanul a intrat în casă și s'a ascuns sub fața unei mese care era lungă până în pământ și care se vedea și prin oglinda unui «șifonier».

Dar uitasem să spun, că fata se hotărâse să'și facă de ursită chiar în noaptea ceea, în felul cum am spus. După ce a culcat copii, a intrat și a aprins două lumânări și s-a așezat goală în fața oglinzei de la șifonier. Băietanul nu vedea, însă, când vru să iasă a zărit pe fată și a dat înapoi de rușine. Fata l'a văzut prin oglindă și a scos un țipăt și a căzut jos. Băietanul a eșit și s'a făcut că vine pe ușă. Apoi, a ridicat-o, a stropit-o cu apă și a pus-o în pat și a fugit. A doua-zi, fata a spus stăpânilor cum și-a făcut de ursită și pe cine

a văzut prin oglindă. Și fata ce s'a gândit, mai pe urmă, că a început, a se uita iar la băietan și a vorbi cu dânsul. Și crezând, chipurile, că dacă l'a văzut în oglindă, el îi e partea, chiar în iarna ceia s'au și luat. Ia spus, el, pe urmă, dar acu sotiea era făcută.

Și multe vrăji se fac spre ziua de bobotează. Ba unele fete cer busuioc din stropitorul popei și îl pun în cosiță și se culcă cu el în păr, cu gândul să-și viseze partea și câte altele. Că'mi spunea tata că în noaptea asta ca și în noaptea de sf. Andrei, de Crăciun, de Anul nou, în spre ziua de Inviere, se deschid cerurile și ce face omul e bun făcut. Tot în noaptea asta ci-că încetează de a mai umblă lupii în puițe și li se închid glasul fiarelor și dobitoacelor și care încep să vorbească între ele din noaptea sfântului Andrei.

Dar să lăsăm asta; e vorba de bobotează.

Cât fusei mic și a trăit frate-meu Mihăluț, ne-am ținut de aceleași drăcii ca la Crăciun. De data asta, nu mai venea preotul cu icoana ci, ca prin Muntenia la ză'ntăi, Inșă, tot cu leaota de plozi înainte, care îi făceau drum de era omățul mare strigând de data asta «Chiraleisa». Și dornici să ne mănânce vărza-rile și bocănețele de pe masă.

Inalte zile ne mai lăsa mama și în banii noștri, da de data asta, ca și la Crăciun, încă de dimineață ne alunga pe cuptor cu sfatul să fim cuminți.

Dar de, copilul, copil rămâne ; am tăcut vre o dată ca să ne astâmpărăm și acum, ? Și iarăși aceleași meșteșuri pe spinare. Când, iată spre seară, și strigăte de «Chiraleisa» venind din ce în ce mai lămurite.

Mama la noi : «Mă, dracilor, tăceți că a vostru e cornilă». Și nu mult și preotul în casă cu leaota de zoioși după el, care ca și în ajunul Crăciunului cea dintâi grijă le a fost să și arunce ochii flămânzi spre vârzările mele.

Da eu numai icneam de colo, de par'că eu aveam să le mănânc pe toate. Iar în anul când preotul ne-a zis la Crăciun să venim să sărutăm și noi icoana, după ce el și dascalii mântuiră de botezat, le dădu ca de obicei să serute, celor din casă, crucea și îi stropi cu agheazmă. Pe când noi, odată ce auzisem că ne ia popa în traistă, de și ne dăduse la Crăciun câte un greițar, totuși nu ne bizuirăm să ne dăm jos, de cât când auzirăm pe mama :

«Hai, mă, dați-vă jos !..»

Și tot cu aceeași frică și sfioșenie ca la Crăciun ne coborârăm și după ce sărutarăm crucea și mâna popei și căpătarăm iar câte cinci parale, o și sbughirăm înapoi. Nu de alta, da mă temeam nu cum-va de data asta, chiar să-i vie gust popei să ne ieie. Și frica asta am avut-o noi câți-va ani, până ne încredin-

țarăm că toate nu erau făcute de cât să ne mai încumentească.

Și, iarăși, abea eșiră preoții din casă și noi o și sbucnirăm în un răs nebun de ne mai aduse câte-va sfinte culșere.

Seara, aceeaș masă de post. De data asta, tata ținea să ne povestească iar câte o jetie între care nu lipsea Cazania botezului Domnului, Hristos și al sfântului Botezător.

Și am întrebat pe tata într'un an, de ce se dau fuioare popei la bobotează, iar el mi-a spus, că Maica-Domnului, când a fost să-și deie sfârșitul a lăsat ca în fie ce an, creștinul să deie fuioare preotului la bobotează, că omul de-i păcătos și merge în iad, Maica Domnului, din câte fuioare a dat în viața lui, toarce o ață lungă până la iad, de care să se prindă sufletul să se suie la cer. Cine nu, se uită cu jind și se caină că nu și-a făcut datoria. Cât de povestea Bobotezei nu am prins-o deabinelea de cât răsărit mai mare și tot în anul când am umblat întâi și'ntâi cu steaua.

Povestea Bobotezei

Venii ca și la Crăciun dela stelărit. Afară încă de câteva zile se da pe ger. Acum, crăpau pietrele și'ți plezneau urechile; însuși stelele păreau că tremură în înălțimea lor; iar căpriorii făceau: poc! poc! de par'că

da cine-va cu un baros în ei. — Mă rog, gerul bobotezei. — În casă baie de cald; iar ferestrele curgeau ca o frunte asudată tare. Cum intrai pe uşă, care din contro mă întrebară, ca la Crăciun, pe unde am fost; iar eu drept răspus, de ger, începui să svârl ciubotele din picioare şi sumăeşul din spate şi, svârl, pe cuptor. Aici, mă găsii la mine: mă lungii pe burtă, apoi, scoţând capul pe ocnîta sobei mă dădui pe povestit cum şi la cine am stelărit.

Singur tata nu zise nimic, iar după ce mai încetară cu întrebările, el grăi:

«Ei, bun, *amu*, haideţi, să vă spun şi eu cazania sfântului Ion Botezătorul.

Eu, care încă de pe atunci, eram prietenul tuturor braşoavelor, şi sării de şi ştiam povestea asta din alţi ani, însă felul cum o povestea dânsul, de şi o auzisem de atâtea ori, ea totuşi îmi părea nouă.

«Da' stăi, zise el, să mă dau cu spatele la căldură şi, puindu-şi mânila la spate cum fac toţi ce se încălzesc la sobă, glăsuî:

«Holgoş!»

— Intre cei din casă: sorâ-meă şi fraţii mei, se auziră: «Sst! — Tăceţi!»

Şi tata începui:

«Sfântul Zaharia şi sfânta Lisaveta, părinţii sfântului Ion Botezătorul erau bătrâni şi tot nu aveau băeţi. Şi tare erau scârbiţi că or

muri și n'ar avea cine le da de pomană. Sfântul Zaharia era popă. Când într'o zi pe când se găsea singur în biserică, numai ce i se arată sfântul Arhanghel Gavril și-i grăi:

— «Zahario, Domnul este cu tine. Află că nevastă-ta Lisaveta va naște un băet, pe care tu să'l botezi Ion, că e scris ca el să vestească venirea Domnului Hristos pe pământ. Da tu ca să nu spui ce ai văzut și ce ai auzit, până la nașterea băetului să rămâi surd și mut. Și așa a fost, până în ceasul cela, sfântul n'a mai văzut, n'a mai vorbit. Iar la nouă luni sfânta Lisaveta a născut un băiet frumos ca soarele. Și numai la țipetele băietului a deschis ochii și a grăit cum să-l boteze. Și ia pus numele Ion.

— Da, sf. Ion, cu cât creștea, cu atâta sf. duh, se mărea întrânsul și în loc să se bucure de viață, să intre în lume, la cinci spre-zece ani era sătul de răutățile ei. Și avea visuri în care mereu i se arăta îngerul și îl povățuia cum să se poarte în lume și ce are să se facă. Și a început să spue sfântul la părinți că are să vie Domnul nostru Isus Hristos pe pământ. Iar sfântul Zaharia, când a auzit, și-a și adus aminte de cele spuse de sf. Arhanghel Gavril, și a prins și el să spuie în biserică: că oamenii să se pocăiască, că s'a apropiat venirea celui care are să răscumpere păcatul omenesc.

Și spunea la jidovi visul ce l'a avut cu venirea lui sfântu Ion pe lume. Da, jidovii ce-i mari, care erau și dâșșii ca unii din boeri ce nu cred în D-zeu, de teamă să nu se despartă lumea de ei, au prins ciudă pe sfântu Zaharia și, într'o zi, au pus pe niște nelegiuiți de l'au omorât cu pietre chiar în sfânta biserică. Iar sfântu Ion a fugit în pustie și acolo, a prins a aduna oameni, că avea dar dela D-zeu, de a tămădui lumea de boale, ca amu de la o bucată se svonise că-i chiar el Domnu Hristos. Da el, le tot spunea: «Nu sunt eu, ci cela ce vine după mine. Pocăiți-vă că s'a apropiat împărăția Cerurilor». Și boteză oamenii în apa Iordanului și le schimba numele jidovești în nume cum le avem noi azi.

«Amu, era împărat, pe atunci, la jidovi, Irod, care avea o fată că la soare te puteai uita, și la dânsa ba. Și lumea se tot strângea în prejurul lui sfântu Ion și credeau în el, că nu mai vroeau, amu, să știe de împărat, nici bir să-i dăie, nici de nimic.

«Iar jidovii ce'i mari nu puteau suferi faima ce'și făcuse sfântu Ion, în dauna lor, și dela o vreme n'au mai putut și s'au dus la Irod și l'au sfătuit să prindă pe Botezător că, de nu, rămâne fără supuși. Iar Irod, cum a auzit așa, a și pus oșteni să'l prindă.

În vremea asta, Domnu Hristos crescuse mare, și s'a dus și el în pustie să stăie sin-

gur în fața lui Dumnezeu, în post și rugăciuni. Sfântu Ion auzise de minunile Domnului Hristos și mai vârtos începù sfântul a vesti lumea de venirea Domnului Hristos. Da Mântuitorul nostru încă nu se botezase, că vezi, că lui nu-i zicea Domnu Hristos, ci *Emanoil*. Și a stat Mântuitorul patru zeci de ani în pustie apoi, s'a dus la sfântu Ion, într'o zi, să-l boteze și ia spus :

«Botează-mă Ioane ! «Da sfântu ia răspuns : «Doamne, nu sunt vrednic să desleg încălțămintele picioarelor tale». Iar Domnu Hristos ia zis : «Botează-mă întâi, tu că eu te-oi boteza cu foc și cu duh sfânt». Și a stat Mântuitorul în Iordan, chiar pe stânca în care se afla zapisul lui Adam cu Scaraoțchi, când i-a dat pe Cain și Abel ca ucenici, de pe urmă demonul l'a sfătuit pe Cain să'si ucidă frațele. Și sf. Ion l'a botezat, și numai atunci Domnu Hristos și-a luat numele de Isus. Apoi, după ce s'a coborât Duhul sfânt peste el, a luat piatra și doar gândind piatra a crăpat și a scos cele două cărămizi lipite și pe care erau semnele palmelor lui Adam ca iscălitură».

Povestea asta cu cărămida o știam — spusă tot de tata. Și v-am mai povestit-o — și par'că vedeam pe Adam arând, iar pământul sângerând, și țipând, iar pe drac de odată că se arată în chip de om, și îi spune lui Adam

că nu'i dă voe să are, că locul e al lui, dar că îi dă voe dacă îi dă în învățătură pe cei doi copii ai lui: Cain și Abel, ba îl și învață cum să și lucre și par'că vedeam cum Adam ne știind că e drac primește și că fac zăpăsul din două cărămizi de hlei moale și pe care apăsând palmele Adam pe ele, își petluește învoiala în loc de înscris, și par'că vedeam și pe Scaraoschi lipind cele două cărămizi, și arzându-le apoi în un cuptor, după care punându-le în o stâncă o prăvăli în Iordan puind patruzeci de mii de draci s'o păzească. Și câte închipuiri toate, în vreme ce tata dădù să povestească, însă mama îi tăie vorba:

— Ia stăi, ai uitat să spui, ce a fost cu Sf. Ion, când a tăiet Irod patrușprezece mii de prunci.

— Am mai uitat eu și altă ceva, răspunse tata.

— Apoi, ai uitat îi vorbi mama, ai uitat că Domnu Hristos nu se născuse încă, că mai avea trei luni până să nască Maica Domnului, și Sf. Ion era pe aproape.

— Stai, stai, zise tata, ridicând mâna în sus:

«Domnu Hristos, stăi, așa, mai avea trei luni până să vie în lume, și Ion Botezătorul câteva zile, și a venit Maica-Domnului la Sfânta Lisaveta s'o vadă, că-i era vară primară, și au vorbit pruncii între ei fiind

încă din sânul mamelor lor, că a întrebat Domnu Hristos pe sf. Ion : — Tu ești Ioane ? «Eu, Doamne», a răspuns Sf. Ion. Dar când s'au tăiet cei patru sprece mii de prunci, Sf. Ion era amu de trei luni și Sfânta Lisaveta a ascuns băietul în niște buruiene, în niște *schini*. Când au venit căpcânii lui Irod nu l'au găsit, dar nici Sf. Lisaveta nu s'a putut apropia de băiet trei zile. Amu zicea că l'a mâncat o fiară ceva, ori a murit de foame, ori l'au găsit și l'au tăiet. Da D-zeu îi da *coraj* ; și tocmai după ce s'au stâmpărat oștenii lui Irod, sfânta s'a dus la băiet, da el, era bine sănătos și mai gras și mai frumos și se juca, acolo, cu picioarele și mâinile cum se joacă băeții mititei și grângurea.

— Vezi, că îl hrănea Dumnezeu cu mană, îi tăie vorba mama.

— Și îl păzea duhul sfânt, grăi sora mea.

Iar eu mă minumam de lucrurile astea și îmi lăcrămară ochii de duioșie, că nici în Sfânta scriptură, nici în cărțile de școală nu spunea așa ceva. În vreme ce tata urmă :

«Și, Domnu Hristos după ce s-a botezat, a luat cărămida și a strâns-o, și pe partea de sus a eșit foc și pe cea de jos apă și a rămas țărână ; apoi, a asvârlit-o în vânt. Iar dracii cari în cotro hăulind ca mâțele de teamă să nu'i gonească și din lume.

Lucrurile astea ne țintuiseră mintea, ne înfiorară cu sfințenie și ne îndreptă mintea cu frică și evlavie spre D-zeu. Pe când tata urmă:

«Apoi, după asta sfântul Ion a grăit cu ochii la cer: «Doamne, văzut'am lumina cea adevărată, simțit'am duhul cel ceresc, amu mă duc Doamne să împlinesc cele scrise. Și s'a dat prins în mâna jidovilor care l'au dus la Irod și l'au aruncat în *chivniță*.

— Săracul sfântul Ion, zisei eu.

— Ardeiar focu de jidovi, urmă soră-mea. Iar tata povestì:

«Da, fata lui Irod a ținut să-l vadă pe sfânt, și cum l'a văzut nu și-a mai luat gândul de la dânsul. Că era frumos sfântul de nu se pomenea un altul. Iar fata s'a dus noaptea, la el în beci și i-a spus că vrea să'l scape. Și a zis sfântului că ie drag.

— Auzi, îi tăie vorba mama. Ce o învăța dracul să facă?

— «Da, zise tata, da sfântul ia răspuns ce a avut de dobândit a dobândit și nu mai are ce dori.

A stăruit fata destul, da el, și-a acoperit fața și n'a mai voit s'o mai vadă. Atunci, dânsa s'a supărat și i-a grăit: «Nu vrei, lasă, capul tău tot l-oi avea. «Și s'a dus tare nenorocită și rușinată la împărat. Că de, să ceară s-o iubească un om care umbla îmbrăcat nu-

mai în piele de capră și cea să zică nu, era mare rușine.

— Da, ce, întrebă sora mea, așa umbla îmbrăcat numai sfântu Ion, că doar pe unele icoane are strae pe el.

— Eu, care știeam din cartea de școală de asta, îi spusei, că sfântu Ion așa umbla într'o piele de dobitoc și aspră.

— Apoi, așa, adaogă tata, umblau pustnici, odată, îmbrăcați cu piei de dobitoace și se hrăneau cu rădăcini numai, dar să nu'mi uit vorba :

«A doua zi seara, împăratul a dat un bal și a jucat fata așa de frumos, că el i-a zis ; că ce i-o cere îi dă. Iar dânsa, care numai putea răbda cele suferite, i-a cerut să-i dăe capul lui sfântu Ion Botezătorul. Și așa i-a tăet capul sfântului. Iar fata s'a uitat la el, și l'a dat înapoi și a prins a juca, și a juca, și a jucat până a crăpat...

Și vorbele astea le spuse cu duioșie și jele mare că și mama lăcrămă ; iar noi copii am dat-o pe blesteme, pe Irod și pe tângueli, pe sfântu Ion.

— Săracu ! Săracu' de el, îl căinai eu înfiorat de o taină sfântă și de o dragoste nemărginită pentru dânsul. In vreme ce sora mea adăogă :

«Arde-l-ar focu pe Irod și pe fiisa».

«Bătu-i-ar D-zeu! — Da încălea a pleznit și ticăloasa! zic eu mulțumit.

— Apoi, n'ai grijă grăi mama, că focu iadului și Antihârț au parte de dânșii.

În vorba asta, un cucurig se auzi afară și altul îi răspunse din vecini, și altul din mahalaua Pietrari, și tot așa a început a merge până toată lumea se umplu de cucurigi, și pe când ei vesteau isbânda dimineții, tata grăi oftând și gânditor: «Să ne culcăm și noi.» Și am adormit în noaptea cea gândindu-mă mult la fata lui Irod, la jocul ei, la ispita sfântului și la pățania lui și cu ciudă mare pe nelegiuiți.

Și mulți ani am auzit Cazania bobotezei și al sfântului Ion și mă trezeam a doua zi în sunetul clopotelor care chemau pe Creștini la sărbătoarea sfițirei apelor.

Cât de mine, abia se făcea ziuă și săriam din pat, zorit de dorul stelăritului și la tovarășul meu și nu mă vedea nimeri de cât tot la vremea din seara de ajunul bobotezei, plin de frig, dar cu buzunarul plin de gologani.

Cu seara asta apoi se pune capăt stelăritului pe la noi prin părțile Moldovei.

Adoua zi sf. Ion. Și eu doar eram Ion. Apoi, ghiciți ce pătea Ion de ziua lui?

Abia crăpam porțile ochilor și numai ce auzeam pe cei din casă, pe frați:

«La mulți ani Ionică!»

Și unul mă prindea de o ureche și altul de alta și, trage'i!

— «Să-ți fie de bine ; să-ți crească urechile ca la măgari și mintea ca la porci. Și să ne faci cinste». Și cine știe ce ar fi pățimit sărmanele mele urechi, dacă nu ar fi sărit mama cu melestelul la dânșii :

«Măă!» Măă! Pe când eu țipam ca în gaură de șarpe.

Cât am fost mititel nu prea, dar ajuns școlar, mama mă trimetea la biserică unde aprindeam lui sfântu Ion o lumânare și dam o *lăturghie*. Apoi, veneam acasă, unde se închinau pahare în sănătatea mea să 'mi deie D-zeu tot bunătăți în lume — tot lucruri pe care tot la alții le-am văzut, dar la mine pulbere. Decât tot sfântu Ion mi-a fost cea din urmă zi a bucuriei mele. Tot în ziua asta suiam și steaua în pod, pentru ca la anul să fie iarăși coborâtă ștearsă și cârpită și purtată tot cu aceiași mândrie pe ulițele târgului. Un lucru mă stingherea în ziua ceea școala. Și încă de dimineată începeam să văd ca prin pâclă : bănci, copii, hărți, tabele, iar mai aieva pe dascăl la o masă cu un băț gros. Bățul cela pe ce treceam peste zi pe ce par'că 'l vedeam mai amenințător : toate lecțiile ne-învățate, și toate socotelile și temele nescrise îmi răsăreau ca un vârtej în minte de aveam

ce chinui o noapte să le pun pe toate în starea dorită, că vezi, ziua după ce scăpam de urechială și de biserică, după amiază cu toată teama bățului eu tot fugeam la ghețuș, de ar fi crezut cineva că n'aveam să mă mai dau pe ghiață în iarna ceea niciodată, ori odată cu sfântu Ion avea să se ducă și ghețurile de pe drum. Și numai a doua zi de sfânta urechială, la opt Ianuarie mă găseam ce sânt.

Crăciunul, Sfântu Vasile, Urătorii, Boboteaza, stelele, par'că ar fi trecut în altă țară și totul se liniștea ca un foc stâns, dar cu pungile secate, de aveai ce ascultă la văitături de cheltuelile făcute; iar din sufletul meu, par'că pleca ceva ce mă hrănise și mi se părea că am trăit în cer și am căzut într'o lume uitată. În vreme ce venirea școalei părea o zi de ispășire: Un glas de clopot mă vestea adoua zi să plec. Vai, de capul meu, ce era; tocmai atunci nu'mi găseam căciula, o mânusă, un toc, ori rătăciam din caet.

«Ah, îmi ziceam, cum nu mai ține vacanța asta, să mă joc, să-mi ies din fire, ori să stau acasă cu spatele la sobă și să citesc. Și nu știu tocmai cum în dimineța ceea par'că aș fi dormit, aș fi stat lângă sobă. Totuși ca nebun o plecam luându-mă pe drum cu alți băieți care și dânsii o eșeau zăpăciți, îngrijați, când dela o casă, când dela alta, pentru a o duce iar vre-o trei luni umplându-și

capul cu tot soiul de lucruri, care de o cam dată nu prea plac și care îți intră așa de greu în cap, că par'că ai fi silit să destrami un odgon și, să-l treci fir cu fir prin urechile unui ac, dar care lucruri sunt așa de foloșitoare mai pe urmă, că zici:

«Doamne, ce bine am făcut că am învățat oleacă de carte».

Și așa am dus multe vacanțe de ale crăciunului, până când m'am ridicat încetul cu încetul ca un copac, deși nu prea bogat la roade dar sădit în un pământ poate mai bun, de ne-am trezit într'o zi, că nu mai face să umblăm cu steaua, și am lăsat locul altora mai mici, că nouă prietenilor ne intraseră alte în cap, — începurăm a ne simți oameni. Ba, după ce pierdui pe mama, grijele ne năpădiră de așa fire, că trebuia să ne căutăm și de ale vieții. Și, într'o toamnă, ne-am și despărțit care încotr'o, de nu ne întâlneam decât la o săptămână și chiar la o lună, iar azi, par'că n'am fi fost. Pe când, din tot drumul de irozi, luceferi și colinde de odată, azi, nu mai vezi decât stelutele ca niște amintiri rătăcind pe uliți purtate tot de copii de fosta mea vrâstă, și în fiecare par'că mă văd pe mine aprins de dorul de a cânta și a câștiga gologani pentru creioane, cărți de povești, acadele. Ba mă întreb așa uluit: Nu cumva printre ei voi fi și eu iară?

